

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**ÖZEL EĞİTİM KURUMLARINDA GÖREV YAPAN
ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR
(MERKEZEFENDİ VE PAMUKKALE İLÇE ÖRNEĞİ)**

Mehmet Hakan KILIÇ

DENİZLİ 2020

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**ÖZEL EĞİTİM KURUMLARINDA GÖREV YAPAN
ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR
(MERKEZEFENDİ VE PAMUKKALE İLÇE ÖRNEĞİ)**

Mehmet Hakan KILIÇ

Danışman

Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı – Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı öğrencisi Mehmet Hakan KILIÇ tarafından hazırlanan “Özel Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar (Merkezefendi ve Pamukkale İlçe Örneği)” başlıklı Tezsiz Yüksek Lisans Projesi tarafımdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından Tezsiz Yüksek Lisans Projesi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU

Danışman

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
..... /...../ 2020 tarih ve .....sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mustafa BULUŞ

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi alanında tezsiz yüksek lisans yapma sürecinde özveri ile uğraşan ve yaşama yaklaşımıyla bizlere örnek olan, bilgisini ve deneyimlerini her zaman cömertçe bizlerle paylaşan değerli hocalarım, Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĐEN, Prof. Dr. Kazım ÇELİK, Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU, Doç. Dr. Kadriye Funda NAYIR EKİZ, Dr. Aydan ORDU, Dr. Ömür Kaya KALKAN ve Dr. Eren Can AYBEK 'e,

Araştırmamın her aşamasında değerli görüş ve eleştirileriyle beni yönlendiren, rehberliğini, zamanını ve bilgisini esirgemeyen değerli hocam- danışmanım Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU'na,

Yüksek Lisans Eđitimim boyunca bilgilerinden yararlandığım, derslerime giren bütün hocalarıma,

Ekonomik ve sosyal hiçbir yardımı esirgmeden yanımda oldukları, kendilerine ayırmam gereken zamanı yüksek lisans için kullanmama karşın desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Derya KILIÇ'a, ve sevgili kızım Bade KILIÇ'a

Tüm kalbimle canı gönülden teşekkür ederim.

Mehmet Hakan KILIÇ

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Mehmet Hakan KILIÇ

ÖZET

Özel Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar (Merkezefendi Ve Pamukkale İlçe Örneği)

KILIÇ, Mehmet Hakan

Yüksek Lisans Projesi, Eğitim Bilimleri ABD,
Eğitim Yönetimi Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı
Proje Danışmanı: Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU
Haziran 2020, 64 sayfa

Bu araştırmada, özel eğitim ilkokul ve ortaokullarında görev yapan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada “tarama modeli” kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2019–2020 Eğitim-Öğretim yılı Denizli İli Merkezefendi ve Pamukkale ilçesindeki ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. “maksimum çeşitlilik” örnekleme yöntemiyle bulunduğu yer, öğrenci ve veli profili açısından birbirinden farklı okul öncesi ve ilkokul ve ortaokullarda çalışan öğretmenlerden 38 öğretmen araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından literatür taranarak ve uzman görüşü alınarak oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin çoğunun özel eğitimde velilerden kaynaklı “fazla müdahale ve destek eksikliği” sorununun olduğu, öğrencilerden kaynaklı “davranış problemleri ve kural tanımama” sorununun olduğu, öğretmenlerden kaynaklı olarak “eğitim, bilgi eksikliği ve alan dışından olmadan kaynaklanan yetersizlik”ten kaynaklandığı görülmüştür. Yine özel eğitimde yöneticilerden kaynaklı “yönetim ve ihtiyaçları karşılamada yetersizlikler”den kaynaklandığı, mevzuattan kaynaklanan “Mevzuat içeriğinin yetersizliği ve sık sık değişiklik”ten kaynaklandığı, fiziki koşullardan kaynaklanan “Bina, derslik ve bahçe eksikliği”nden kaynaklandığı ve sivil toplum kuruluşları ve rehabilitasyon merkezlerinden kaynaklanan “Rehabilitasyon merkezlerinin işini tam yapmaması”ndan kaynaklandığı görülmüştür. Öğretmenlerin özel eğitimde sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin ise “Mevzuat değişikliği”, “İletişim, etkileşim, birlikte karar verme-hareket etme”, “Eğitim ve danışmanlık desteği”, Araç, gereç materyal desteği” ve “İşbirliği” şeklinde kategoriler halinde sıralandığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Denizli, öğretmen, özel eğitim, sorunlar

İÇİNDEKİLER

PROJE ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ETİK BEYANNAMESİ	v
ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.1.1. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	4
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sayıtlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Özel eğitim	7
2.1.1. Özel Eğitimin Temel İlkeleri	10
2.1.2. Özel Eğitim Okul ve Kurumları	10
2.1.2.1. Özel Eğitim Okulları	11
2.1.2.2. Özel Eğitim Kurumları ve Rehabilitasyon Merkezleri	11
2.1.2.3. Normal Okul ve Kurumlarda Özel Eğitim	12
2.1.3. Türkiye’de Özel Eğitimin Tarihi Gelişimi ve Yasal Dayanakları	13
2.2. İlgili Araştırmalar	17
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	20
3.1. Araştırmanın Modeli	20
3.2. Çalışma Grubu	20
3.3. Veri Toplama Aracı	21
3.4. Verilerin Analizi	22
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR ve YORUM	23
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	23
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	26
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	28

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	30
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	32
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	34
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	36
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	39
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	43
5.1. Tartışma ve Sonuç	43
5.2. Öneriler	46
KAYNAKÇA	47
EKLER	51
ÖZGEÇMİŞ	55

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1. <i>Özel Eğitim Kurumlarında Örgün Eğitimden Faydalanan Öğrencilerin Yıllara Göre Dağılımı</i>	9
Tablo 3.1. <i>Araştırmaya Katılan Okul ve Öğretmen Sayıları</i>	20
Tablo 3.2. <i>Katılımcı Öğretmenlerin Kişisel Özelliklere Göre Dağılımı</i>	21
Tablo 4.1. <i>Özel Eğitimde Velilerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri</i>	23
Tablo 4.2. <i>Özel Eğitimde Öğrencilerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri</i>	26
Tablo 4.3. <i>Özel Eğitimde Öğretmenlerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri</i>	28
Tablo 4.4. <i>Özel Eğitimde Yönetimden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri</i>	30
Tablo 4.5. <i>Özel Eğitimde Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri</i>	32
Tablo 4.6. <i>Özel Eğitimde Fiziksel Koşullardan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri</i>	34
Tablo 4.7. <i>Özel Eğitimde Sivil Toplum Kuruluşları ve Rehabilitasyon Merkezlerinden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri</i>	36
Tablo 4.8. <i>Özel Eğitimde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Önerileri</i>	39

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Eğitim; bireylerde görülen davranışlardaki bir plan dahilinde gerçekleşmesi istenen değişikliklerin oluşma süreci (Ertürk, 1997), sosyal bir süreç olup bireyin gelişimini yapılandırılmış ve kontrollü bir çevre ile zihinsel, sosyal, duygusal, ve bedensel olarak gelişimin toplumsal yapıya mümkün olan en uygun şekilde gerçekleştirilmesi (Öztürk, 2001, s.98) olarak tanımlanabilir. Eğitim birey, toplum ve devletlerin bugünü ve geleceği açısından hayati öneme sahiptir ve bu gerçek her geçen gün daha da önemini arttırmaktadır. Eğitim her birey için en önemli ihtiyaç olma, hayata ve geleceğe hazırlanmada kilit öneme sahip olma durumunu muhafaza etmektedir. Eğitim gelişmiş ülkelerde her birey için en önemli haktır. Bu hakkın engellenmesi ya da yok sayılması da mümkün değildir. Hatta gelişmiş ülkelerde bireyselleştirilmiş ve farklılaştırılmış eğitimin daha ön plana çıktığı ve eğitimin merkezine bireyin yani çocuğun alındığı görülmektedir. Türkiye ölçeğinde bakıldığında da eğitimin herkese hak olarak verildiği ve her bireyin eğitim fırsatlarından yararlanması için devletin gerekli tedbirleri aldığı görülmektedir. Ancak son yıllara kadar özel eğitimle ilgili birçok eksikliğin olduğu ve gerekli destek ve önemin verilmediği sıklıkla dillendirilmiştir. Özel eğitim ile ilgili birçok sorunun var olduğu ve aşamadığı görüldüğü gibi çözüme girişimlerinin de maalesef yeterli olmadığı zaman zaman çeşitli platformlarda dillendirilmeye devam etmektedir. Özellikle Avrupa Birliği müktesebatı gereği her alanda olduğu gibi eğitimde de eşitlikçi hatta dezavantajlılar için pozitif ayrımcılık yapılması söz konusu olmuştur.

1948'den bu yana, dünyadaki her ülke, eğitim hakkını veya eğitim hakkının bir yönünü güvence altına alan en az bir insan hakları anlaşmasını onaylamış ve çok sayıda ülkede eğitim hakkı en güçlü yasal düzenlemelerle korunmuştur (UNESCO 2019, s. 17). Ülkemizde İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (26. Madde), Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (28. Madde) ve Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (13. Madde) yükümlülüklerine göre herkes eğitim hakkına sahiptir. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre, "bireyler eğitim ve öğrenim görme hakkından yoksun bırakılamazlar, ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır (42. Madde)" ve 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre "ilköğrenim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır" ve "eğitimde herkese fırsat eşitliği sağlanır, eğitim kurumları cinsiyet, dil, din, ırk ve engeli olma ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır". Bu bağlamda kapsayıcı

eğitimin her bireyin eğitime en üst düzeyde bireysel farklılıklarıyla birlikte dahil edilmesi yaklaşımının son derece önemli olduğu görülmektedir. Çünkü dezavantajlı bireylerin akranlarıyla birlikte ve farklılıklarıyla birlikte var olması, pozitif ayrımcılıkla destek görmesi sosyal hayata ve çalışma hayatına dahil edilmesi çok önemlidir.

Uluslararası ve ulusal metinlerle güvence altına alınan eğitim hakkını herkes için gerçekleştirmeye yönelik olarak, “bir eğitim sistemi içerisindeki tüm çocukların öğrenme ihtiyaçlarının karşılanması” kapsayıcı eğitim olarak tanımlanmaktadır (Çobanoğlu, 2019, s. 246). Kapsayıcı eğitim, “eğitim kurum ve süreçlerinin cinsiyet, etnik köken, dil, din, yerleşim yeri, sağlık durumu, sosyoekonomik durum vb. özelliklerinden ya da koşullarından bağımsız olarak, tüm çocukların gereksinimlerine yanıt verecek biçimde yeniden düzenlenmesini öngören” bir bakış açısıdır (ERG, 2016, s. 50). Kapsayıcı eğitim, “eğitim ortamlarındaki bireylerin farklı özelliklerine ve koşullarına ilişkin önyargılardan ve olumsuz tutumlardan kaynaklanabilecek dışlanmayı ve ayrımcılığı ortadan kaldırarak” ayrımcı uygulamaların mevcut olmadığı bir toplumsal yapı oluşmasına katkı sağlar (ERG, 2018, s. 5).

1.1. Problem Durumu

Uluslararası belgeler ile ulusal düzeyde belgeler dikkate alındığında eğitimin herkesin hakkı olduğu defalarca ve farklı kaynak ve belgelerde yasal güvence altına alınmış olduğu görülmektedir. Eğitimin herkese verilen hak olduğundan hareket edersek engelli ya da değil bireylerin eşit haklara sahip olduğu açıkça görülmektedir. Dolayısıyla engellilerin eğitim hakları var olup hatta pozitif ayrımcılıkla ve farklılaştırılmış ve bireyselleştirilmiş şekilde bu haktan yararlanması söz konusu edilmiştir. Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin de geleceğe ve hayata hazırlanmaları sürecinde bu eğitim fırsatlarının hem onlar, hem aileleri hem de devlet ve millet olarak herkesin yararına olduğu aşikârdır. Bu nedenle özel eğitim gereksinimi olan çocukların eğitimi en az normal çocuklar kadar önemli ve değerlidir. Bundan dolayı son yıllarda özel ve resmi olmak üzere özel eğitim okulları ve özel eğitim kurumlarının sayısı hızla çoğalmıştır. Özel eğitim bu okullar ve kurumlarda yapılan tanılamaya bağlı olarak ehil, tecrübeli ve belge-diplomalı çalışanlar eliyle, bireyselleştirilmiş olarak kişiye özel verilmektedir.

Özel eğitim gereksinimi olan çocuklar ile ilgili eğitim faaliyetleri her geçen gün geliştirilmeye devam etmektedir. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin bedensel özellikleri ya da öğrenme beceri düzeyleri, bu kapsamda yer alan öğrenciler için

hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlanmasını gerektirmektedir (Eripek, 2005, s.1-14). Bu öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının yanı sıra rehabilitasyon merkezlerin de de ayrıca eğitim alma imkanları bulunmaktadır. Yine Özel gereksinimli bireylerin durumuna göre sınıf mevcutları 2-3 kişi olacak kadar az öğrenciyle ve bir sınıfta iki öğretmen olacak kadar özel ve bireyselleştirilmiş eğitim plan ve programlarıyla kazanımlar kavratılmaya çalışılmaktadır. Ancak özel eğitim okullarında çalışmak öğretmenler açısından oldukça zordur. Öğrencilerin dezavantajlılığı bir yana ailelerinin bu durumu kabullenememesi ve bu durumu öğretmenlere ve eğitim yöneticilerine yansıtması işleri iyice içinden çıkılmaz hale getirmektedir. Öğretmenlerin özel eğitim ile ilgili bilgi ve deneyim eksikliğiyle beraber birbirinden farklı özelliklerdeki çocukların eğitimiyle uğraşmaları öğretmenleri fazlasıyla yıpratmakta ve yormaktadır (Akçamete, Kaner ve Sucuoğlu, 2001). Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenler diğer öğretmenlerle kıyaslandığında daha fazla mesleki tükenmişlik yaşadıkları görülmüştür (Akçamete, vd., 1998).

Türkiye’de engelli bireylerin eğitim ve öğretim faaliyetleri özel eğitim kurumlarında yapılmaktadır. “1997 tarih ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmündeki Kararname” ile özel eğitim kurumları, “özel eğitim gerektiren bireylere özel eğitim desteği sağlamak, onları iş ve mesleğe hazırlamak veya örgün eğitim programlarından yararlanamayacak durumda olanların temel yaşam becerilerini geliştirmek ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere açılan gündüzlü eğitim kurumları (madde: 19)” şeklinde tanımlanmaktadır. “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” özel eğitim gereksinimi olan bireyleri; “birden fazla yetersizliği olan, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan, dil ve konuşma güçlüğü olan, duygusal ve davranış bozukluğu olan, görme yetersizliği olan, işitme yetersizliği olan, ortopedik yetersizliği olan, özel öğrenme güçlüğü olan, otistik, serebral palsili, süregen hastalığı olan, üstün yetenekli birey ve zihinsel yetersizliği olan birey” olarak 13 başlıkta ayrılmıştır. Sınıflamada da görüleceği üzere yetersizlik durumu dikkate alınarak yapılan ayırım aynı zamanda özel eğitim hizmetlerinin sunulduğu alanları ifade etmektedir.

Okullar bireylerin kişisel, mesleki, toplumsal vb. alanlarda gelişimlerine katkı sunma gibi görevleri yanında kişilere ahlaki gelişime katkı sağlama, değerleri özümsetme, kurallar doğrultusunda disipline etme, benlik algısıyla ve karakterlerini olumlu yönde etkileme (Akbaş, 2004) gibi fonksiyonları da bünyelerinde barındırırlar. Ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin önemli göstergelerinden biri özürülü bireylerin toplumdaki konumudur. Özel eğitim kurumları denilince öğretmenlik mesleği,

yöneticilerin tutumları, ücret, araç–gereç yetersizliği gibi sorunlara ilaveten eğitim almak için gelmiş olan çocukların özür durumundan kaynaklanan sorunlar (Vızlı, 2005) öğretmenlerin yükünü arttırmaktadır.

Özel eğitimde çalışmanın gerçekten zor ve meşakkatli olduğu, kendine özel sorunları olduğu gibi eğitim sisteminden kaynaklı sorunların da olduğu ve bu alanda literatür incelendiğinde çalışmaların çok sınırlı ve yetersiz olduğu görülmüştür. Denizli merkez ilçelerinde ise yayınlanmış çalışmaya rastlanılmamıştır.

Öğrencilerin özür durumlarına göre eğitimi özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerce sağlanmaktadır. Bu kurumlarda çalışan öğretmenlerin iş yükü fazlalığı, veli istek ve beklentileri, yöneticilerin tutum ve davranışları ve mevzuattan kaynaklanan vb. diğer sorunlar öğretmenlerde birçok probleme sebep olmaktadır. Bu çalışmada Denizli şehrine bağlı Pamukkale ve Merkezefendi ilçe sınırlarında faaliyet gösteren özel eğitim kurumlarında görev yapmakta olan öğretmenlerin bu okul ve kurumlarda çalışmadan kaynaklı sorunlar incelenerek önerilerde bulunulmaya ve literatüre katkı sunulmaya ve eksikliğin giderilmesinde katkı sunulmaya çalışılmıştır.

1.1.1 Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Bu çalışmadaki problem cümlesi “İlkokul ve ortaokul özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan öğretmenlerin özel eğitim okul ve kurumlarında yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir.

Bu çerçevede aşağıdaki alt problemlere yanıt aranacaktır. Özel eğitim okulları ve kurumlarında görev yapmakta olan öğretmenlerin özel eğitimde

1. Velilerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Öğrencilerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğretmenlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Yönetimden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Mevzuattan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Fiziksel koşullardan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
8. Özel eğitim sorunlarının çözümüne ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Denizli şehrine bağlı Pamukkale ve Merkezefendi ilçe sınırlarında faaliyet gösteren özel eğitim kurumlarında görev yapmakta olan öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi, önerilerin paylaşılması ve özel eğitime ilişkin tartışmaların bilimsel zeminde incelenmesidir

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitimin önemli olduğu gibi özel eğitimin de eğitim gibi önemli olduğu bilinmekte ve kabul edilmektedir. Çalışma özel eğitim alanında ilgililere önemli veriler sunması bakımından önemli ve değerlidir. Ulaşılabilen çalışmalar incelendiğinde, araştırmanın yürütüldüğü evrende bu konuda yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırmayla, Denizli ili Merkezefendi ve Pamukkale ilçelerinde özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin yaşadıkları sorunların neler olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Böylelikle, ortaya çıkan bulgular ışığında, özel eğitime ilişkin karar vericilerin ve uygulayıcıların yararlanabileceği önemli sonuçların ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Bunun yanında, yürütülen bu çalışma ile araştırmacıların özel eğitimin sorunlarına ilişkin dikkatlerini çekeceği ve bununla beraber ilgili alanda literatür içerisine katkı sağlaması hedeflenmektedir.

1.4. Sayıtlar

Bu araştırmanın planlanması ve akabinde yürütülmesi adımlarında aşağıda sıralı vaziyette yer bulan sayıtlarla hareket edilmiştir.

- Araştırmaya katkı veren öğretmenler görüşme sırasında kendilerine yöneltilen sorulara samimi ve içten yanıtlar vermişlerdir.
- Araştırmaya katılan öğretmenler özel eğitimde yaşanan sorunlara ilişkin yeterli bilgiye sahiptir.

1.5. Sınırlılıklar

- 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılı Denizli ili Merkez ilçelerindeki özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır.

- Araştırma öğretmenlerin araştırmacı tarafından geliştirilen “Özel Eğitim Kurumlarında Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşme Formu”na verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Özel Eğitim: “Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim”dir (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018).

Özel eğitim ihtiyacı olan birey: “Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey”lerdir (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018).

Özel yetenekli birey: “Yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenen, yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren birey”lerdir (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018).

Özel yetenekleri geliştirme programı: “Müzik ve görsel sanatlar yetenek alanından uyum programını, genel zihinsel yetenek alanından ise bireysel yetenekleri fark ettirme programını tamamlayan öğrencilerin özel yeteneklerini geliştirmek amacıyla yürütülen program”dır (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, konuya ilişkin alan yazın taramasına ve bu alanda yürütülmüş ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Özel Eğitim

Özel gereksinimi olan bireylere sağlanan bir eğitim fırsatı olarak değerlendirilebileceği gibi literatürde çok çeşitli tanımlara rastlanılmaktadır. Özel eğitim; Kırcaali-İftar (1998, s.3) ortalama düzeydeki öğrenci özelliklerinden farklı özellikler taşıyan öğrencilerin her biri için ayrı ayrı ve bireysel olarak planlanan ve uygulanan bireyin bağımsız yaşama imkânlarını en üst düzeye çıkarmaya çalışan eğitim hizmetlerinin tamamı olarak tanımlamaktadır. Ataman (2003, s.19) ise özel eğitimi; “çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanların yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek toplumla kaynaşmasını sağlayan, bağımsız ve üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitim” olarak ifade etmektedir.

Tanımlarda da görüldüğü üzere özel eğitim özel gereksinimi olan her öğrenci için ve sadece ona özel olmak üzere planlanır, uygulanır, ölçülür ve değerlendirilir. Ayrıca engelliliğin ne olduğuna yönelik daha çok bireysel ve sosyal olarak bilinen iki kavramsal modelden yararlanılır (Yardımcı 2015, s. 10-11; ERG 2016, s.8). Bireysel (tıbbi) model, engelliliği bireysel ve bedende bir sorun olarak görür. Bu modelde, engellinin içinde bulunduğu güçlükleri aşmanın tek yolu yeniden normalleşmek olarak algılanır ve tıbbi-profesyonel destekle “tedavi” edilmesi gereken bireysel bir sorundur. Sosyal modele göre engellilik ise, bedensel farklılıkları dikkate almayan toplumsal örgütlenmedir. Burada kastedilen engellilik, bireyin bir sorunu olarak değil toplumun ve çevrenin bireyler için yarattığı engeller olarak algılanır.

Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’ de (2009) engelli, “diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişiler” olarak tanımlanmaktadır. Ülkemiz bu sözleşmede yer aldıktan sonra hukuki anlamda çok önemli değişiklikler yapılmış, farkındalık artmış ve farkındalığın artmasıyla birlikte engelliler için pek çok pozitif adım atılmıştır (Azarkan ve Benzer, 2018). Ne var ki, engeli olan

bireyler ve bu bireylerin aileleri her yerde olduğu gibi Ülkemizde de özellikle kapsayıcılığı engelleyen birtakım sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunlardan ilki, toplumda yer alan engelli bireylere yönelik sağlıklı ve sistematik veri eksikliğidir (ERG 2016, s. 41).

Özel eğitim gereksinimi olan çocuklarla ilgili ilk kapsamlı yasal düzenlemenin 1983 yılında yayınlanan 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” ile hayata geçtiği görülmektedir. Bu kanunda “özel eğitimle ilgili tanımlar, ilkeler, kurumlar ve görevleri, özel eğitime gereksinimi olan çocukların belirlenmeleri, yerleştirilmeleri, izlenmeleri” gibi bölümlere yer verilmiştir. Bu kanunun uygulanmasına yol göstermek, uygulamada standartlık ve kolaylıklar sağlanması amacıyla ilgili yönetmelikler yayınlanmıştır (Kargın, 2003, s.5). 1986 yılında özel eğitime ihtiyacı olan kişilerin iş yaşamı ve üretime dahil olmalarını artırma ve teşvik etmek için 3308 sayılı “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası” yayınlanmıştır. Bu yasayla özel eğitime ihtiyaç duyan kişiler için işin gerektirdiği şekilde ve çalışma hayatına hazırlayıcı kurslar açabilmelerinin yolu açılmıştır (Şahin, 2003, s.60). Böylece mesleki eğitim ve çalışma hayatına büyük katkılar sağlanmıştır. Hem özel eğitim gereksinimi olan öğrenciler ve aileleri hem de orta ve büyük ölçekli işletmeler için insan kaynağı verimli şekilde değerlendirilmiş ve ülke kalkınmasına katkı sağlamıştır. Ancak son yıllarda gerek mesleki eğitim gerekse çıraklık eğitim öğrenci niteliği ve niceliği açısından sıkıntılar çekmektedir. Bunun nedeni ise yanlış politikalar, aile ve öğrencilerin yanlış tercihleri ve yönlendirilmeleri ile çevredeki olumsuz propaganda, algı ve tutumlardır. Ancak bu açmazın en kısa sürede çözülmesi gerekmektedir.

Özel eğitim kapsamı içerisinde hizmet veren okullar ve kurumlarda okullaşma örgün eğitim alan öğrenci sayılarına ilişkin aşağıda verilmiştir.

Tablo 2.1. *Özel Eğitim Kurumlarında Örgün Eğitimden Faydalanan Öğrencilerin Yıllara Göre Dağılımı*

Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı			
			Özel Eğitim Okullarında	Özel Eğitim Sınıflarında	Kaynaştırma Eğitiminde	Toplam
2017-2018	1.395	12.846	50.025	45.815	257.770	353.610
2016-2017	1.362	12.009	48.212	42.900	242.486	333.598
2015-2016	1.268	11.595	49.206	36.742	202.541	288.489
2014-2015	1.254	10.596	43.796	32.265	183.221	259.282
2013-2014	1.248	9.733	40.505	29.094	173.117	242.716
2012-2013	1.261	10.344	33.877	25.477	161.295	220.649
2011-2012	814	7.607	42.896	20.968	148.753	212.617
2010-2011	753	6.843	40.189	18.576	93.000	151.765
2009-2010	700	6.005	36.599	15.712	76.204	128.515
2008-2009	670	5.695	30.671	13.015	70.685	114.371
2007-2008	561	4.758	28.252	9.252	58.504	96.008
2006-2007	537	4.979	27.439	9.643	55.096	92.178
2005-2006	495	4.680	25.238	8.921	45.532	79.691
2004-2005	480	4.524	22.082	8.130	42.225	72.437
2003-2004	441	3.441	19.895	7.405	35.625	62.925
2002-2003	490	3.385	17.988	6.912	31.708	56.608
2001-2002	342	2.834	17.320	6.912	29.074	53.306

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>

Tablo 2.1'e göz atıldığında özel eğitim okulları ve kurumlarından örgün eğitim olarak faydalanmış bulunan öğrencilerin senelere göre göstermiş oldukları dağılımları görülmektedir.

2001-2002 öğretim yılından 2017-2018 öğretim yılına dek sürekli olarak öğrenim gören öğrenci, öğretmen ve okul sayısının sürekli arttığı görülmektedir. 2001-2002 öğretim yılında örgün eğitimden faydalanan öğrenci sayısı 53.306 olarak şekillenmiş iken 2017-2018 öğretim yılında yaklaşık olarak 7 kat oranında artış göstererek 353.610'a yükselmiştir. Yine öğretmen sayısının 4,5 kat ve okul sayısının da 4 kat arttığı görülmektedir. En fazla öğrenci artış oranının % 40,1 oranıyla 2011-2012 öğretim yılında olduğu, kaynaştırma öğrencilerinin yoğunluk gösterdiği (% 72,9) görülmektedir.

2.1.1. Özel Eğitimin Temel İlkeleri

Türkiye'de milli eğitimle ilgili genel esaslara göre düzenlenen özel eğitimle ilgili temel ilkeler "573 Sayılı Özel Eğitim hakkında Kanun Hükmünde Kararname" (KHK) ile

düzenlenmiştir. Bu Kanun Hükmünde Kararnameye (KHK) göre özel eğitimin temel ilkeleri (M.4) aşağıda yer almaktadır.

- a) Özel eğitim gerektiren tüm bireyler, ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- b) Özel eğitime erken başlamak esastır.
- c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
- d) Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.
- e) Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır.
- f) Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.
- g) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılmalarının sağlanması esastır.
- h) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir.
- i) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.

2.1.2. Özel Eğitim Okul ve Kurumları

“573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK” ile özel eğitim; “özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak ifade edilmiştir. Bu KHK’da resmi olarak yapılan tanımlamadan da anlaşılacağı üzere ülkemizde engelli bireylerin eğitimi engel durumu ve düzeyine göre özel olarak yetiştirilmiş personel, program, materyal vb. ekipman ile özel eğitim okul ve kurumlarında yapılmaktadır.

“573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmündeki Kararname” ile özel eğitim kurumları “özel eğitim gerektiren bireylere özel eğitim desteği sağlamak veya onları iş ve mesleğe hazırlamak veya örgün eğitim programlarından yararlanamayacak durumda olanların temel yaşam becerilerini geliştirmek ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere gündüzlü özel eğitim okulları” şeklinde ifade edilmiştir (M. 19).

1997 yılında Bakanlar Kurulunca çıkartılan “573 sayılı Özel Eğitimle ilgili KHK” ile özel eğitim kurumlarının özel eğitim okulları, özel eğitim kurumları ve diğer (Normal) okul ve kurumlar olmak üzere üçe ayrıldığı görülmektedir. Bahsedilen bu okul ve kurumlar aşağıda verilmiştir.

2.1.2.1. Özel eğitim okulları. “573 sayılı Özel Eğitimle ilgili Kanun Hükmündeki Kararname” kapsamında “durumları ayrı bir okulda özel eğitim gerektiren bireyler için özür ve özelliklerine uygun gündüzlü veya yatılı özel eğitim okulları açılır” denilmektedir (M.18). Burada bahsedilen okullar, “MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü” bünyesinde açılmış olan “özel eğitim uygulama ve iş okullarıdır.” Bu okullara alınan özel gereksinimli bireyler, özel özür türleri ve bireysel farklılıklarına göre yerleştirilir ve ihtiyaçlarına göre BEP hazırlanarak eğitime tabi tutulur. Bu okul ve kurumlar, iş ve uygulama okulları niteliğinde olduğu için daha çok iş ve mesleğe hazırlama, üretim ve temel becerileri kazandırma ve kendi ayakları üstünde durabilme gibi en temel düzey becerilerin kazandırılması amaçlanır.

2.1.2.2. Özel eğitim kurumları ve rehabilitasyon merkezleri. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri MEB ve Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'nün ilke ve amaçlarına göre eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürütmektedirler. Kurum olarak bakıldığında ülkemizde hem MEB hem de “Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (AÇSHB) bağlı Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon kurumları” bulunmaktadır. “Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon” kurumlarının denetimini MEB Bakanlık personeli yaparken “AÇSHB bağlı Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon kurumlarını” da AÇSHB'ye bağlı personeller tarafından denetlenmektedir. Son zamanlarda oldukça fazla sayıda açılan ve işletilen bu merkezlerin niteliği, verdikleri hizmet, çalıştırdıkları personel tartışmaları beraberinde getirmektedir. Özellikle işin ranta çevrildiği iddiaları bu kurumlarla ilgili kabulü mümkün olmayan iddialar olup tartışmalar devam etmektedir.

2.1.2.3. Normal okul ve kurumlarda özel eğitim. “573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname” ile “durumları normal akranlarıyla birlikte eğitim görmeye uygun olan özel eğitim gerektiren bireyler, eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim okullarında sürdürürler” denilmiştir (M. 20). Devamında da “bu okullarda özel eğitim gerektiren bireylere özel eğitim desteği sağlamak üzere yardımcı derslikler oluşturulur, özel araç-gereç ile eğitim materyalleri sağlanır ve diğer özel tedbirler alınır. Durumları ayrı bir sınıfta eğitilmeyi gerektiren öğrenciler için özür ve özelliklerine göre okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim kurumlarda özel eğitim sınıfları açılır” şeklinde özel alt sınıfların açılacağı ifade edilmiştir. Bu sınıflarda uygulanacak eğitimin türüne göre tedbirler alınır, farklı araç-gereç temin edilir ve farklı eğitim yöntem ve teknikleri eğitim yapılır. Bu tedbirleri Sarı (2003) çalışmasında “özel eğitim gerektiren bireyin ihtiyacını karşılayabileceği bir özel eğitim öğretmeni, özel eğitim görevi verilen gezici öğretmen ve kaynak oda fırsatlarına sahip olması” şeklinde açıklamıştır. Normal okullarda verilen özel eğitimin daha çok kaynaştırma eğitimi şeklinde olduğu ve bu durumun da yaygınlık kazandığı söylenebilir. Hemen hemen her sınıfta bir ve daha fazla kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır. Bu durum akademik başarıyı ve akademik başarıyı önemseyen öğrenci ve veliler tarafından olumsuz karşılanmaktadır. Çünkü kaynaştırma öğrencilerinin sınıfa uyum, akran ilişkileri, davranış problemleri oldukça fazla olduğundan göze batmakta ve istenmeyen öğrenci pozisyonuna düşmektedirler. Özel alt sınıf uygulamaları da maalesef okullarda yeterli eğitim materyali olmadığı gibi eğitimin temel ögesi öğretmenin bile çoğu görevlendirme, sertifikalı ya da yan alan veya branş değişikliği ile gelen öğretmenlerden oluşmaktadır ki bu eğitimlerin amacına uygun ve gerektiği gibi olmadığı iddialarına sebep olmaktadır.

Gerek kaynaştırma ve gerekse özel alt sınıf uygulamaları normal eğitim okul ve kurumlarında yapıldığından dolayı ve bu okulları tercih eden öğrenci, veli ve öğretmenlerin de akademik başarıyı öncelemesinden dolayı ve bu okulların özel eğitime çok uygun olmaması gibi nedenler de eklenince bu öğrencilerin bu okul ve kurumlarda gerektiği gibi eğitildiğini söylemek oldukça güçtür. Zaten kaynaştırma uygulamasının nedeni o bireylerin akranlarıyla birlikte sosyalleşmesi ve temel becerileri edinebilmesine imkân tanımaktır. Yoksa bu öğrencilerden akademik bir başarı beklentisi bulunmamaktadır.

2.1.3. Türkiye’de Özel Eğitimin Tarihi Gelişimi ve Yasal Dayanakları

Ülkemizde özel eğitim gereksinimi olan çocukların eğitimiyle ilgili ilk çalışmanın Grati Efendi tarafından 1889 yılında İstanbul Ticaret Mektebi uhdesinde açılan işitme ve görme engelli çocuklara eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunan bir okulun açılmasıyla başladığı söylenebilir. Bu okulun 1912 yılında kapatıldığı ve 1921 senesine dek özel eğitim bakımından başka bir gelişme göze çarpmamıştır. İzmir’de 1921 yılında “Özel İzmir Sağırlar ve Körler Müessesesi” ismi ile açılan bu özel eğitim okulunun Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı’ bünyesine bağlı kalarak 1950 senesine dek hizmet verdiği görülmektedir (Şahin, 2003, s.59). 1950 yılında Doç. Dr. Mitat Enç liderliğinde “Altı Nokta Körler Eğitim ve Kalkındırma Derneği” faaliyete başlamıştır. İşitme ve görme engellilerine sahip bireylerin eğitimleri adına okullar açılırken özel eğitim alanında hizmet verebilecek personelleri yetiştirebilmek için sistemli olan ilk çalışmanın 1952 senesinde Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde Özel Eğitim şubesinin kurulması olarak göze çarpmaktadır. 1955 senesinde Ankara’da hali hazırda sahip olduğu ismiyle Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) eğitilmesi mümkün olan zihinsel engelli çocukları seçebilmek, özel gereksinimli başka çocukları inceleyebilmek ve rehberlik hizmeti sunmak için ilk psikoloji kliniği açılmıştır (Şahin, 2003, s. 59).

Eğitimde ve rehberlik alanında kullanılması ön görülen ölçme araçlarının geliştirilebilmesi adına “Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’na” bağlı Test-Araştırma Bürosu 1955 senesinde faaliyete geçirilmiştir (Altınkurt, 2008, s.19). 1956 senesinde çıkarılmış olan 6660 sayılı yasa ile üstün yetenekli ve üstün zekalı çocukların devlet eliyle yetiştirilebilmeleri için gerekli olduğu düşünülen tüm tedbirlerin alınması kabul edilmiştir (Kargın, 2003, s.3). 1957 senesinde 6972 sayılı “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun” yürürlüğe girmiştir.

1961 Anayasası’nda özel eğitime gereksinim duyan tüm bireylerin haklarının devlet tarafından garanti altına alınmış olması bu alanda en önemli gelişmelerden biri olarak değerlendirilebilir. 1960’lı yıllarda özel eğitim bakımından hem gerekli yasal değişiklikler düzenlenmiş hem de üniversitelerin bünyelerinde ilgili alanda personel yetiştirilmesi sağlanmıştır. Bu dönemde 1961 yılında yayınlanan “222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu”nun 12. maddesindeki “mecburi ilköğretim çağında buldukları halde zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan özürli olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır” maddesi ile zorunlu ilköğrenim çağında olan engelli çocukların eğitimleri kanun ile koruma altına alınmıştır. Başka bir yasal düzenleme ise

1967 yılında kabul gören 931 Sayılı Kanun'dur (Kargın, 2003, s.3). Bahsi geçen kanun daha sonra 1971 senesinde 1475 Sayılı Yasa ile yeniden düzenlenmiş olup "işverenler 50 veya daha fazla işçi çalıştırdıkları iş yerlerinde %2 oranında sakat kimseyi meslek, beden ve ruhi durumlarına göre uygun bir işte çalıştırmakla yükümlüdür" maddesi yürürlüğe girmiştir (Şahin, 2003, s.59).

1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı "Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 6. maddesinde "Fertler, eğitimleri süresince istedikleri gibi istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yerleştirilirler. Millî eğitim sistemi her bakımdan bu yöneltmeyi gerçekleştirecek şekilde düzenlenir". 7. maddesinde "Temel eğitim her Türk vatandaşının hakkıdır". Aynı kanunun 8. Maddesinde ise " özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır" şeklindeki ifadenin yer aldığı görülmektedir. 1980'li yıllar özel eğitim hizmetleri açısından çok önemli gelişmelerin yaşanmaya başladığı yıllardır. İlk olarak 1950 ve 1980 seneleri arasını kapsayan dönemde; ilköğretim Genel Müdürlüğü'nün himayesinde başka bir şube müdürlüğü kanalıyla yürütülmüş olan özel eğitim hizmetleri, 1980 senesinde genel müdürlüğün bünyesine alınmıştır. 1983 yılında genel müdürlük Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı haline getirilmiş ise de 1992 tarihinde kabul edilmiş olan 3797 sayılı yasa ile yeniden Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu yapılanmanın gerçekleştirilmesi ile özel eğitim hizmetlerinin, Bakanlık örgütü bünyesinde genel müdürlük kanalı ile, taşra örgütü olarak da şehirlerde Millî Eğitim içerisinde bir müdür yardımcısı ve o müdür yardımcısına bağlı olan Rehberlik ve Araştırma Merkezleri kanalı ile yönetimi sağlanmıştır (Akçamete ve Kaner, 1999; Şahin, 2003, s.60). 1978 "Özel Eğitim Öğretmenliği Sertifika Programı" ile ilgili bölüm ile özel eğitim hizmetlerinin her alanına ihtiyacı hissedilen öğretmenlerin yetiştirilmesine başlamıştır. Özel Eğitim Bölümü 1982 senesinde Yüksek Öğrenim Kurulu'nun Yönetim Kurulu kararı neticesi ile Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü'yle birleştirilmiştir (Kargın, 2003, s.4). 1982 Anayasası'nın 41., 42., 49., 50., 60. ve 61. Maddeleri ile ailenin korunması, eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi, çalışma hakkı ve ödevi ile sosyal güvenlik hakkı konularında tüm yurttaşların kanun karşısında eşit olduğu ifade edilmiş, 61. maddede ise "Devlet sakat bireylerin korunmaları ve toplumsal hayata intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır "şeklindeki ifade yer bulmaktadır. Anayasadaki bahsi geçen bu maddeler engelli bireyler adına gerçekleştirilmesi lazım olan düzenlemelere gerekli zemini oluşturmuştur(Kargın, 2003, s.5).

1983 senesinde kabul edilen 2828 sayılı “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu”dur. Bu kanunun 3. Maddesinin c fıkrasına göre “özürlü doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olup, korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi” şeklinde tanımlanmıştır. Yine bu kanun doğrultusunda özel eğitim gereksinimi duyan bireylerin genel eğitim-öğretim faaliyetleri ile meslek kazandırılmaları hükme bağlanmıştır (Kargın, 2003, s.15). Özel gereksinim kapsamında yer alan bireylere dair ilk kapsamlı kanun 1983 senesinde 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” olup bu kanunla özel eğitimle ilgili “tanımlar, ilkeler, kurumlar ve görevleri, özel eğitime gereksinimi olan çocukların belirlenmeleri, yerleştirilmeleri, izlenmeleri” ile alakalı kısımlara yer verilmiş ve bu kanun doğrultusunda bir takım yönetmelikler yayımlanmıştır (Kargın, 2003, s.5).

1986 senesinde özel eğitim gereksinimi olan bireylerin iş hayatına dahil olmalarını artırmaya yönelik 3308 sayılı “Çıracılık ve Mesleki Eğitim Yasası” çıkarılarak özel eğitime gereksinimi olan bireylerin herhangi bir işin gereksinimlerine ve iş hayatına hazırlayıcı mahiyette kursların düzenlenmesi yasal hükme alınmıştır (Şahin, 2003, s.60). 1990 senesinde tertip edilen XIII. Millî Eğitim Şûrası’nda özel eğitim hizmetlerine gereksinim duyan bireylerin yaygın eğitim imkanlarından çok daha fazla istifade etmelerini sağlayacağı düşünülen önlemlerin alınması yönünde kararlar alınmıştır (Kargın, 2003, s.16).

1991’de birinci “Özel Eğitim Konseyi” toplanmış farklı engel gruplarından komisyonlar kurulup her bir komisyon kendi alanıyla alakalı kararlar almıştır. Alınmış olan bu kararlardan biri de kaynaştırma ve gündüzlü eğitimin ağırlıklı tercih edilmesidir.

Daha önceden daire başkanlığı şeklinde olan birim özel eğitim hizmetlerinin daha iyi ve nitelikli şekilde yapılabilmesi için 1992’de 3797 sayılı kanunla “Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü” şeklinde yeniden yapılandırılmıştır (Kargın, 2003, s.16). Millî Eğitim Bakanlığı 1993 yılını özel eğitim yılı ilan ederek farkındalık oluşturulmaya çalışılmış, özürülere hizmet eden kurum ve kuruluşlar için “Özel Eğitim Rehberi” çıkarılmış, toplantılar düzenlenmiş ve en önemlisi de etiketlenmenin olumsuz etkilerini yok etmek amacıyla okul adları içinde “özür” ifadesi olmayacak biçimde yeniden adlandırılmıştır.

Özel eğitim okul ve kurumlarına 75 adet yenisi ilave edilerek 1992-1995 yılları arasında sayı 150’ye çıkarılmıştır (I. Özürülüler Şûra Raporu, 1999). Ayrıca halihazırdaki

özel eğitim okullarındaki sayının artışının yanında 1992- 1993 eğitim-öğretim yılında 12 ilde 88 okulda pilot uygulamayla okulöncesi, ilk ve ortaöğretimde çalışan tüm öğrenci, veli ve öğretmenler kaynaştırma eğitimine alınmışlardır (Şûra Raporu, 1999).

1990'lar dönemi bütün engel gruplarına dair çalışma ve araştırmaların icra edildiği bir dönem olarak dikkatleri çekmektedir. 1990'lı yıllarda işitme, görme, zihinsel ve otistik çocuklara dair yapılmış olan çalışmalarda ve araştırmalarda sayısal anlamda bir artış göze çarpmaktadır. Bununla beraber üstün yetenekli olan ilköğretim dönemi çocuklarının bu özel yeteneklerini geliştirebilmek maksadı ile 1993 senesinde bu kapsamdaki çocukların tanılanabilmesine dair önemli bir model geliştirilmiş olup bu modelin uygulanması için ülkemiz sınırları içinden 5 adet pilot il belirlenmiştir. Ankara ilinde gerekli tanılama işlemlerinin tamamlanmasının ardından 1995 senesinde Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi açılmış olup, 1995-1996 öğretim yılında 45 tane öğrenciye ilgili alanda gerekli hizmet sunulmuştur. Bu sürecin sona ermesinin ardından elde edilen deneyimler değerlendirmeye tabi tutulmuş, özel yetenekli ilköğretim çağı öğrencilerinin eğitimlerinin geliştirilebilmesi amacı ile 1997 yılında bir proje tertip edilmiş ve bu projenin uygulanmasına başlanmıştır (Altinkurt, 2008, s.23).

1996 senesinde ise Başbakanlık himayesine bağlı olan Özürlüler idaresi Başkanlığının kurulmasına dair Yetki Kanunu çıkartılmıştır. Başkanlığın kurulmasıyla ilgili 1997 yılında 571 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname kabul edilmiştir. Bu kararname ile özürlü bireyler ve çocuklara yönelik verilen hizmetlerin düzenli, etkin ve daha verimli bir biçimde yürütülebilmesini sağlama adına ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, özürlü yurttaşlar ile alakalı ulusal bir politikanın oluşmasına yardımcı bulunmak, özürlülerin sorunlarını ve problemlerini tespit etmek ve tespit edilen bu problemlerin çözüm yollarını araştırmak gibi haklar tanınmıştır.

573 sayılı “Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”, Bakanlar Kurulu tarafından kararlaştırılmış olup 6 Haziran 1997 günü yürürlüğe girmiştir. 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile özel eğitim gerektiren bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme hakkı tanınmış ve bu haktan yararlanmaya yönelik esaslar da düzenlemiştir. Bu kararnamede tanılama, değerlendirme ve yerleştirme süreçleri tekrardan ele alınarak düzenlenmiş ayrıca, erken çocukluk döneminden itibaren okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim yükseköğretim ve yaygın eğitime dair ilkeler belirlenmiştir. Belirlenmiş olan bu ilke ile özel gereksinimli bireyler için kaynaştırma eğitimine dair esaslar

belirlenmiştir. Yine bu kararname içerisinde, ailelerin özel eğitim sürecinin bütün boyutlarına aktif şekilde katılmalarının sağlanması vurgulanmıştır.

2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” nun 20. maddesine dayanılarak “MEB Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği” hazırlanmıştır. Bu yönetmelikle MEB’e bağlı özel eğitim okullarının kuruluş ve işleyişleriyle ilgili esasları düzenlenmiş, özel eğitim ve diğer resmi okullarda öğrenim görmeye devam etmekte olan özel eğitime muhtaç durumdaki öğrencilerin eğitim, öğretim ve yönetimi belirlenmiştir. Bu yönetmelik ile özel eğitim okul ve kurumlarının nitelik ve nicelik olarak gelişmesi ve belli standartların oluşmasına olanak vermesi beklenmiş ancak uygulamada sadece sayı artışı olduğu ancak nitelikte bariz iyileşme görülmemiştir (Özürlülere Hizmet veren Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurum ve Kuruluşları İşbirliği ve Koordinasyon Toplantıları Sonuç Raporları, 2000, s.47-48).

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarından yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenlemek amacıyla “31.05.2006 ve 26184 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” yayımlanmıştır (Altinkurt, 2008, s.25). Hala yürürlükte olan ve özel eğitim ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesinde kılavuzluk eden bu yönetmeliktir. Bu nedenle özel eğitimin yapı taşlarından biri olarak görülmektedir. Uygulamada ve içerikte bazı sorunlar ve eksiklikler olmakla birlikte en azından belirli bir kural ve düzen ihdas edilerek sistem kurulmaya çalışılmış ve bu büyük ölçüde sağlanmıştır. Özellikle AB müktesebatı nedeniyle değişiklikler ve eklemeler yapılmakta ve eksiklikler giderilmeye çalışılmaktadır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Özel eğitim kurumlarındaki problemlerin tespiti ve çözüm önerileriyle ilgili alan yazında birçok çalışmaya rastlanılmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Gündüz ve Akın (2015) adlı çalışmada özel eğitim okullarında sınıf büyüklüğü, koridor genişliği, mutfak, tuvalet, oyun alanı, banyo, hemşire odası, rehberlik servisi, bahçe işlerinin eksik ve yetersiz olduğu görülmüştür (s.94).

Bakkaloğlu (2013) “Ebeveynlerin Gözüyle Özel Gereksinimli Çocukların Erken Müdahaleden Okul Öncesi Programlara Geçiş Süreci” adlı çalışmada özel gereksinimli çocukların okulöncesine geçişine sağlık personelinin karar verdiği, kurum seçmede kurum ve öğretmenin çocuğu kabul etmesi gerektiği, velilerin kurum bulamama kaygısı

yaşadığı, kurumun yetersizliği nedeniyle birden fazla geçişlerin olduğu, geçiş sürecinde velilere pek hizmet sunulmadığı, geçiş sonrasında kurumla ilgili güvensizlik ve çocuklarıyla ilgili uyum ve akrandan kaynaklı sorunlar yaşadıkları ve devletten yasa-kuralların iyileştirilmesini bekledikleri görülmüştür.

Özaydın ve Çolak (2011) “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine ve “Okul Öncesi Eğitimde Kaynaştırma Eğitimi Hizmet İçi Eğitim Programı”na İlişkin Görüşleri” adlı araştırmalarında kaynaştırma eğitimi programının yenilenmesi, özel eğitim danışmanlığı, yardımcı öğretmen ve kaynak odaya gereksinim duydukları tespit edilmiştir.

Karasu, ve Mutlu'nun (2014) “Öğretmenlerin Perspektifinden Özel Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Muş İl Örneği” adlı çalışmaları, Korucu'nun (2005) “Türkiye’ de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti veren kurumların karşılaştığı güçlüklerin analizi: kurum sahipleri, müdür, öğretmen ve aileler açısından” adlı çalışması, Sağıroğlu'nun (2006) “Özel gereksinimli bireylere sahip ailelerin çocuklarının devam ettiği özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden beklentileri” adlı çalışması, Altinkurt'un (2008) “Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri” adlı çalışması, Özaydın ve Çolak'ın (2011) “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine ve “Okul Öncesi Eğitimde Kaynaştırma Eğitimi Hizmet İçi Eğitim Programı”na İlişkin Görüşleri” adlı çalışması, Tiryakioğlu'nun (2009) “Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlerinin özel eğitim bölümünün sorunlarını algılamaları” adlı çalışması, Altun ve Gülben'in (2009) “Okul öncesinde özel gereksinim duyan çocukların eğitimindeki uygulamalar ve karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi” adlı çalışmaları, Gök ve Erbaş'ın (2011) “Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri” adlı çalışmaları, Güven ve Önder'in (1995) “Okulöncesi eğitim kurumlarındaki yönetici ve öğretmenlerin özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılmaları hakkındaki görüşleri” Özbaba'nın (2000) “Okul öncesi eğitimcilerin ve ailelerin özel eğitime muhtaç çocuklar ile normal çocukların entegrasyonuna (kaynaştırılmasına) karşı tutumları” adlı çalışması, Seçer vd. (2010) “Okulöncesi Eğitim Kurumlarında çalışan Öğretmenlerin Kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları (Konya ili örneği)” adlı çalışmalarında, Sünbül ve Sargın'ın (2002) “Okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen tutumlarının (çeşitli değişkenler açısından) incelenmesi” adlı çalışmaları, Şahbaz ve Kalay'ın (2010) “Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi” adlı çalışmaları, Temel'in (2000) “Okul öncesi eğitimcilerinin engellilerin

kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri” adlı çalışmalarla özel eğitim kurumlarındaki sorunlar farklı örneklem, betimleme ve değişkenlerle incelenmiştir.

Ayrıca Baykoç Dönmez’in (2010) “Öğretmenlik Programları İçin Özel Eğitim” adlı çalışması, Sucuoğlu ve Kargın’ın (2006) “İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları” adlı çalışmaları, Cavkaytar’ın (2012) “Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim” adlı çalışması ve Kırçali-İftar’ın (1998) “Özel Eğitim. Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim” adlı çalışmaları da yine çok önemlidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde, “araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve çözümlenmesine kullanılan istatistiksel işlemler” incelenmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, resmi özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar ilgili görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle, araştırma betimsel nitelikte bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma, yapılandırılmamış veya yarı yapılandırılmış görüşme formları ya da doküman inceleme gibi nitel veri toplama teknikleriyle olgu ve olayların doğal ortamlarında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya çıkarılmasına ilişkin nitel süreçlerin takip edildiği çalışmalardır (Yıldırım ve Şimşek 2013, s.39).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmada yer alan çalışma evreni 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında Denizli ili Merkezefendi ve Pamukkale ilçelerinde resmi özel eğitim kurumlarında görev yapan 290 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmada “maksimum çeşitlilik örnekleme” ile farklı özelliklere sahip öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Okulun bulunduğu yer, öğrenci ve veli profili birbirinden farklı okullarda çalışan 38 öğretmene ulaşılarak veriler toplanmıştır. Araştırmada yer alan okulların listesi Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. *Araştırmaya Katılan Okullara İlişkin Bilgiler*

Okul Adı	Öğretmen Sayısı
Polis Amca Ö. E. U. O.	7
İsmail Tosunoğlu Ö. E. U. O.	7
Denizli Çamlık Ö. E. U. O.	7
Dentaş Ö. E. U. O.	7
Eğitim Kurumları Yaptırma ve Yaşatma Derneği	5
Denizli Görme Engelliler Okulu	
Yeşilköy İşitme Engelliler ilk/Orta Okulu	5

Tablo 3.1’de araştırmaya yedi özel eğitim okulundan 38 öğretmenin katılım gösterdiği ve hepsinin özel eğitim okul ve kurumlarında çalıştığı görülmüştür. Ayrıca özel eğitimin çeşitli işitme, görme ve diğer engel durumlarına göre okul ve kurumlar

olduğu gibi ilk ve ortaokul ile uygulama okulu gibi değişik kademelerden de katılım olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2. *Katılımcı Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri*

Kişisel Özellik		f	%
Cinsiyet	Kadın	26	68,42
	Erkek	12	31,58
Yaş	20-30	5	13,16
	31-40	16	42,11
	41-50	15	39,47
	51 ve üstü	2	5,26
	Özel Eğitim Öğretmeni	12	31,58
Branş	Branş Öğretmeni	12	31,58
	Alan değişikliğiyle Özel eğitim Öğretmeni	14	36,84
	0-10 yıl	9	23,68
Kıdem	11-20 yıl	20	52,63
	21 yıldan fazla	9	23,68
	Alt	10	26,32
Okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi	Orta	26	68,42
	Yüksek	2	5,26
	Toplam	38	% 100

Tablo 3.1' bakıldığında, katılımcı öğretmenlerin cinsiyet olarak çoğunun (% 68,42) kadınlardan oluştuğu, yaş dağılımı olarak çoğunun (% 42,11) 31-40 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Branş dağılımında çoğunun (%36,84) alan değişikliğiyle özel eğitim öğretmeni olduğu görülürken % 31,58'erlik oranla özel eğitim ve branş öğretmenlerinden oluştuğu görülmüştür. Burada dikkat çekilmesi gereken husus sonradan alan değişikliği yaparak özel eğitim öğretmenlerinin oran olarak çok olmasıdır. Bu durum çok tartışılmaktadır. Ayrıca kıdem dağılımında yoğunluğun (% 52,63) oran ile 11-20 yıl arasında arttığı ve okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik dağılımının da çok büyük bir kısmının (% 68,42) orta düzeyde okullarda çalıştığı gözlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin yaşadıkları sorunların neler olduğunun belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada araştırma için gerekli verilerin toplanmasında araştırmacının geliştirdiği ve dokuz maddeden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Hazırlanan görüşme formunda "Özel eğitimde velilerden kaynaklanan sorunlar nelerdir?, Özel eğitimde öğrencilerden kaynaklanan sorunlar

nelerdir?, Özel eğitimde mevzuattan kaynaklanan sorunlar nelerdir?” vb. gibi sorular yer almaktadır. Araştırmacı tarafından literatür taraması ve öğretmenlerle yapılan ön görüşmeler sonucunda hazırlanan görüşme formu için öncelikle alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda, yeni haline getirilen form, yapılan pilot çalışmanın ardından son haline getirilmiştir.

Verilerin toplanması sürecinde, öncelikle görüşülecek öğretmenlerin okul yöneticileri aranarak araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Görüşmeler için belirlenen ilgili okula gidilerek önceden hazırlanmış olan görüşme formundaki sorular katılımcıya (öğretmenlere) gösterilmiştir. Görüşmelere öğretmenlerden izin alınarak başlanmış ve sorular öğretmenlere sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlar not edilmiş ve daha sonra kendilerine okunarak, öğretmenlerin onayı alınmıştır. Gerekli olduğu durumlarda, yanıtların daha açık olması amacıyla ek sorular öğretmenlere sorulmuştur.

3.4.Verilerin Analizi

Bu araştırmanın raporlaştırılmasında etik ilkeler gereği araştırmaya katılan öğretmenlerin isimleri verilmemiş; ilgililerin görüşleri kodlanarak (K1, K2, K3.....) verilmiştir.

Strauss ve Corbin'e (1990) göre nitel veri analizini betimsel ve içerik analizi olmak üzere ikiye ayırmıştır. Araştırmamızda verilerin analizi betimsel analiz esaslı olacaktır. Araştırma nitel bir araştırma olmasından dolayı özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin verdiği cevapların analizinde şu aşamalar izlenmiştir (Strauss ve Corbin, 1990).

1. Bir çerçeve oluşturma
2. Belirlenen çerçeve doğrultusunda verilerin işlenmesi
3. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması

Görüşme tekniğiyle toplanan veriler kodlanarak sayısallaştırılarak frekanslar şeklinde tablolarla ifade edilmiştir. Katılımcıların ifadelerindeki benzerlikler gruplandırılarak gruba uygun şekilde temalandırılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde veri toplama aracı olarak hazırlanan görüşme formunun uygulanması sonucu elde edilen verilerin analizine ilişkin bulgu ve yorumlarına yer verilmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan öğretmenlerin özel eğitimde velilerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiş ve öğretmenlerin özel eğitimde velilerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri analiz edilerek “Engeli kabullenmeme”, “İlgisizlik”, “Eğitim ve bilinç eksikliği”, “Destek eksikliği”, “Fazla beklenti”, “Diğer sorunlar”, “Ekonomik sorunlar” ve “Fazla müdahale” kodları altında Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Özel Eğitimde Velilerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	Kod	f	Görüşmeci Kodları
Veli Kaynaklı Sorunlar	Engeli kabullenmeme	13	“K2, K5, K6, K10, K13, K20, K25, K27, K28, K31, K33, K36, K38”
	İlgisizlik	11	“K1, K4, K7, K10, K13, K16, K19, K24, K35, K,37, K38”
	Fazla beklenti	8	“K2, K3, K7, K10, K18, K20, K33, K38”
	Fazla Müdahale	3	“K22, K24, K26”
	Destek eksikliği	9	“K2, K13, K11, K16, K17, K21, K32, K34, K38”
	Eğitim ve bilinç eksikliği	10	“K2, K5, K8, K10, K12, K14, K15, K23, K29, K30”
	Ekonomik Sorunlar	4	“K1, K2, K5, K30”
	Diğer sorunlar	7	“K1, K2, K9, K10, K25, K29, K30”

Tablo 4.1’de verilen özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin velilerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında en fazla sorun yaşanan konunun “Engeli kabullenmeme” olduğu görülmektedir. Bunun yanında, ailelerden kaynaklanan sorun alanlarının “İlgisizlik”, “Eğitim ve bilinç eksikliği”, “Destek eksikliği”, “Ekonomik sorunlar” “Fazla müdahale” ve “Diğer sorunlar” olduğu görülmüştür.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin velilerden kaynaklanan sorunlara yönelik görüşleri arasında en çarpıcı olanlarından birisinin “Engeli kabullenmeme” ya da

çocuklarının engelini hafif gösterme çabası içerisinde olmaları görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan bazıları şunları söylemişlerdir.

“...Çocuklarının engelini kabullenmeme, olduğundan daha hafif gösterme çabası...”

(Görüşme Formu: K2)

“Çocuklarının durumunu kabullenememeleri...” (Görüşme Formu:K5, K6, K10)

“Çocukları kabullenmekte zorluk yaşamaları....” (Görüşme Formu: K13)

“Velilerin çocuğunun engelli olduklarını kabul etmemesi...” (Görüşme Formu: K20, K25, K26, K28, K31, K33, K36)

“...Veliler çok hassas çocuklarla birlikte onlar da sorun teşkil ediyor” (Görüşme Formu: K27 ve K38)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin görüşlerine göre velilerden kaynaklanan bir diğer sorunun velilerin özel eğitim konusunda “İlgisiz” olmaları olduğu görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“Eğitime ve çocuklarına yönelik ilgisizlik. Çocuklarının ilaç kullanımında özensizlik...”

(Görüşme Formu: K1 ve K13)

“...Öz bakım becerileri büyük oranda küçük yaşlarda kazanılmalıdır, veliler çocuğuyla fazla ilgilenmiyor. Temel eğitim ailede başlar aile çocuğu okula psikolojik olarak hazırlanmalıdır. Veliler öğrencileri okula temiz ve düzenli göndermeliler” (Görüşme Formu: K4)

“...Bazıları da çok ilgisiz. Sadece devletin verdiği para için getiriyor” (Görüşme Formu: K7)

“ ... Öğrencilerin kişisel bakım ve temizliğinin ihmali, verilen görev ve sorumlulukları çoğu zaman ihmal, veli toplantılarına gelmeme vb.” (Görüşme Formu: K10)

“Ev de çocuklarla çoğunluğunun ilgilenmediğini düşünüyorum. Aileler çocuklarının temizliğiyle ilgilenmiyor” (Görüşme Formu: K19)

“Kazanımları evde uygulamamaları.” (Görüşme Formu: K24)

“Davranış problemlerinin söndürülmesi için ortak çözümlere rol almamaları....” (Görüşme Formu: K35)

“Bazıları çocuklarıyla hiç ilgilenmiyorlar. Çoğu anne baba ayrılmış.” (Görüşme Formu: K38)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin velilerden kaynaklanan bir başka sorunu “Eğitim ve bilinç eksikliği” olarak ifade etmişlerdir. Buna yönelik bazı katılımcılar şunları söylemiştir.

“... Eğitim ve bilinç düzeylerinin düşük olması, gibi dezavantajlar...” (Görüşme Formu: K2, K8, K10, K12, K14, K15, K29, K30)

“Özel eğitimin ne olduğunu tam olarak kavrayamamaları” (Görüşme Formu: K23)

“Bazıları da her şeyi bildiğini sanıyor, öğretmeni bakıcı olarak görüyor” (Görüşme Formu: K38)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin velilerden kaynaklanan sorunlardan birini de “Destek eksikliği” olarak belirttikleri görülmektedir. Bu konuda bazı katılımcılar şunları söylemiştir.

“...Öğretmenleri, eğitimin aile boyutunu sürece dahil edemediği yol almak zorunda bırakıyor”
(Görüşme Formu: K2)

“...Yeterli destek alamıyorlar, evde ödev takip konusunda destek değil” (Görüşme Formu: K16, K17)

“...Velilerin ders işlenen alana yakın olup müdahalede bulunması öğrencinin davranış değişikliğine olumsuz etkide bulunmasına neden oluyor” (Görüşme Formu: K21)

“...Özel öğrenci diye öğrencileri çok şımartıyor anneleri. Bu da davranış bozukluğuna neden oluyor” (Görüşme Formu: K32)

“...Bazıları da her şeyi bildiğini sanıyor...” (Görüşme Formu: 38)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin velilerden kaynaklanan sorunlardan birinin velilerin “Fazla beklenti” içinde olmaları olduğu görülmektedir. Bu konuya yönelik katılımcılar şunları söylemiştir.

“...Veli çocuğunun gösteremeyeceği performansın beklentisine girebiliyor ya da tam tersi öğrencinin yapabileceğine inancı olmadığından onu desteklemiyor.” (Görüşme Formu: K2)

“...Öğretmenlerden beklentileri çok yüksek. Çocuklarını normal öğrenciler düzeyine yakın olmasını istiyorlar.” (Görüşme Formu: K3, K7, K10, K20, K33)

“...Velilerin beklentileri yüksek. İdarenin velilerle ilgili zaafalarını kullanıyorlar.” (Görüşme Formu: K18)

“...Çocuğunun iyileşeceğine şartlanmışlardır” (Görüşme Formu: K38)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin velilerden kaynaklanan sorunlarla ilgili olarak “Diğer sorunlar” diye görüş bildirenlerden bazıları şunları söylemiştir.

“Ailevi sorunlar.” (Görüşme Formu: K1, K2, K30)

“...Devletin engelli çocuklarından dolayı verdiği hakları kötüye kullanmak istemeleri, bunu bir zırh gibi sarınıp tüm öğretmen ve idarecileri bakıcı olarak görmeleri” (Görüşme Formu: K9, K10, K29)

“...Velilerin biz öğretmenleri bakıcı olarak algılamaları” (Görüşme Formu: K25)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin velilerden kaynaklanan sorunlarla ilgili olarak “Ekonomik sorunlar” diye görüş bildirenlerden bazıları şunları söylemiştir.

“...ekonomik sorunlar.” (Görüşme Formu: K1, K2, K30)

“...Maddi imkânlarının kısıtlı olması.” (Görüşme Formu: K5)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin velilerden kaynaklanan sorunlardan birini de “Fazla müdahale” olarak ifade ettikleri görülmektedir. Bu konuda bazı katılımcılar şunları söylemiştir.

“Her şey dahil olmak istemeleri” (Görüşme Formu: K22)

“Sınıf içi uygulamalara müdahale etmeleri” (Görüşme Formu: K24, K26)

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan öğretmenlerin özel eğitimde öğrencilerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?” biçiminde belirlenmiştir. Bu alt problemin yanıtlanmasında, öğretmenlerin özel eğitimde öğrencilerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerinin; “*Davranış problemleri ve kural tanımama*”, “*Tanılamadan kaynaklı engel ve seviye farklılıkları*”, “*Fiziksel, ruhsal engeller ve isteksizlik*” ve “*Temel beceri eksiklikleri*” kodları altında toplandığı görülmüştür. Ulaşılan bulgular Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Özel Eğitimde Öğrencilerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Tema	Kod	f	Görüşmeci Kodları
Öğrenci Kaynaklı Sorunlar	Davranış problemleri	18	K4, K6, K8, K9, K10, K12, K13, K14, K17, K20, K21, K22, K25, K28, K31, K32, K33, K37
	Tanılamadan kaynaklı engel ve seviye farklılıkları	6	K5, K11, K18, K21, K24, K29
	Fiziksel, ruhsal engeller ve isteksizlik	8	K15, K16, K23, K26, K30, K34, K36, K38
	Temel beceri eksiklikleri	7	K1, K2, K3, K4, K7, K27, K35

Tablo 4.2’de verilen özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğrencilerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında; en fazla sorun yaşanan konunun “Davranış problemleri ve kural tanımama” olduğu görülürken bunu izleyen durumların sırasıyla ; “Fiziksel, ruhsal engeller ve isteksizlik”, “Temel beceri eksiklikleri” ve “Tanılamadan kaynaklı engel ve seviye farklılıkları” olduğu görülmüştür.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğrencilerden kaynaklanan sorunlardan en çarpıcı olanı “Davranış problemleri” ve kurallara uymama olarak görülmüştür. Buna yönelik katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“...Öğrencinin söz dinlememesi. Öğrencinin sınıf ortamını bozması” (Görüşme Formu: K4)

“Çocukların özürlerinden dolayı çok agresif olmaları ve sık sık krize girip okulun eşyalarını kırmaları, zarar vermeleri” (Görüşme Formu: K9)

“...Bazı öğrencilerin inatçı, saldırgan olmaları, öğrenme düzeylerinin düşük ve unutkan olmaları, öğrencilerin şiddet uygulaması” (Görüşme Formu: K10)

“Evde yeterli eğitimi almamaları, davranış problemleri ...” (Görüşme Formu: K12)

“...Ev de her dediği yapıp şımartılan çocuklar eğitimde sıkıntı oluşturuyor. Dolayısıyla sınıfta düzen sağlamak da zor oluyor. Diğer çocukların, yani arkadaşlarının eğitimine zarar veriyorlar” (Görüşme Formu: K17)

“...Öğrencilerin mevcut akademik, sosyal ve davranış sorunları. Aile ilgisinin yetersizliği.” (Görüşme Formu: K32)

“...Konuşamıyorlar. Çoğu ilaç kullanıyor. Uyku sorunları var. Temizlik sorunları var” (Görüşme Formu: K37)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğrencilerden kaynaklanan sorunlardan birinin de “Tanılamadan kaynaklı engel ve seviye farklılıkları” olduğu görülmüştür. Buna yönelik katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“...Erken yaşta özel eğitime başlanmaması. Aileden yeterli ilgiyi ve desteği görememesi. Çevreden yeterli ilgiyi ve desteği görememesi. Toplumun olumsuz bakış açısının olumsuz etkileri. Ailenin ve toplumun yanlış örnek olmaları ve yönlendirmeleri” (Görüşme Formu: K5)

“...Engelli sağlık raporlarında yeterli davranış gözlemi yapılmadan tanımlanması. Eğitsel değerlendirmelerde bu tanımların öne çıkması” (Görüşme Formu: K11)

“...Tanılama sırasında gerçekçi tanılama yapılamaması” (Görüşme Formu: K21)

“...Tanının doğru konulmadan okullara öğrenci gönderilmesi (otistik öğrencinin zihinsel engelli okulunda olması gibi)” (Görüşme Formu: K24)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin görüşlerine göre öğrencilerden kaynaklanan sorunlardan bir başka sorun “Fiziksel, ruhsal engeller ve isteksizlik” olarak görüş belirtmişlerdir. Bu konuda katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“...Derlerde istekli değiller, okul-aile işbirliği olmayınca öğrenci istenen seviyeye gelemiyor” (Görüşme Formu: K16)

“...Çok ağır öğrencilerin okula gelmeleri. Bu öğrenciler 6 saat boyunca şurada oturuyorlar ve hiçbir şeyin farkında değiller” (Görüşme Formu: K23)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğrencilerden kaynaklanan sorunlardan biri olarak “Temel beceri eksiklikleri” şeklinde görüş belirten katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“Öğrenciden kaynaklanan her problem aslında o çocuğun eğitilmesi gereken yönüdür, zaten bu nedenle özel eğitime yönlendirilmiştir. Çocukların problemleri dolaylı olarak aileden kaynaklanmaktadır. Örneğin bir öğrencinin bakımsız olması, temiz olmaması ailenin problemidir. Okul ortamında ancak temel becerileri kazanabilen öğrenci destek görür ise eğitilebilir” (Görüşme Formu: K2)

“Öğrencinin öz bakım becerilerinin yetersiz olması. Öğrencinin yeterli düzeyde temizliğine önem göstermemesi” (Görüşme Formu: K4)

“Bazılarında temizlik sorunu var. Yaptığı işe odaklanamama ve çabuk sıkılma sorunları yaşıyorlar” (Görüşme Formu: K7)

“Çabaların yetersiz kalması öğrencinin alıcı ifade edici dilinin gelişmemiş olması” (Görüşme Formu: K35)

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan öğretmenlerin özel eğitimde öğretmenlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiş ve öğretmenlerin özel eğitimde öğretmenlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri “Eğitim, bilgi eksikliği ve alan dışından olmadan kaynaklanan yetersizlik”, “Motivasyon eksikliği ve Tükenmişlik”, “Kişisel nedenler” olarak kodlanmış ve Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3. Özel Eğitimde Öğretmenlerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Tema	Kod	f	Görüşmeci Kodları
Öğretmen Kaynaklı Sorunlar	Eğitim eksikliği ve alan dışı olma	21	K1, K2, K3, K4, K5, K8, K9, K11, K12, K13, K15, K18, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K36, K37, K38
	Motivasyon eksikliği ve tükenmişlik	10	K1, K4, K6, K7, K16, K19, K20, K30, K32, K35
	Kişisel nedenler	12	K3, K9, K10, K14, K17, K18, K27, K28, K29, K31, K32, K33, K34

Tablo 4.3’de verilen öğretmen görüşleri incelendiğinde; özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğretmenlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin en fazla sorun yaşanan konunun “Eğitim eksikliği ve alan dışı olma” olduğu görülürken bunu sırasıyla; “Kişisel nedenler” ve “Motivasyon eksikliği ve tükenmişlik” konularının izlediği görülmüştür.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğretmenlerden kaynaklanan en çarpıcı sorunun maalesef “Eğitim, bilgi eksikliği ve alan dışından olmadan kaynaklanan yetersizlik” olduğu belirtilmiştir. Bu konuda katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“...Alan dışı atamalar yani akademik yetersizlik...”(Görüşme Formu: K1, K3, K5)

“...Öğretmenlerin bu alanda yeterince bilgilendirilmemesi”(Görüşme Formu: K2)

“...Eğitim yetersizliği. Branş öğretmeni olmamaları.”(Görüşme Formu: K4)

“Özel eğitim branşında olmayan birçok öğretmenin bu okullarda ücretli öğretmenlik yapmaları.” (Görüşme Formu: K8, K13, K)

“ Branş değiştirme ile özel eğitime geçiş (mesleki yetersizlik) teknolojiyi kullanmama, davranış problemlerine karşı yetersiz kalabilme, yaratıcı düşünememe, rutin öğretim yöntemleri kullanma ders surelerini dengesiz kullanma vb.” (Görüşme Formu: K9)

“...Alanında yetişmiş öğretmenlerin azlığı” (Görüşme Formu: K11, K12, K22, K26)

“Bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmamaları” (Görüşme Formu: K15)

“...Öğretmenlerin özel eğitim alanında bilgilerinin yetersiz olması... Öğretmenlerin özel eğitimle ilgili kitap, dergi, araştırma gibi yayınları takip etmemesi” (Görüşme Formu: K18)

“...Çakma özel eğitimcilerin olması” (Görüşme Formu: K21)

“...Gerçekten özel eğitim bölümünden mezun olan alan öğretmenlerinin eksikliği” (Görüşme Formu: K23)

“...Öğretmenin isteği olmadan alanı dışında görevlendirme yapılması” (Görüşme Formu: K24)

“...Farklı branştan öğretmenlerin olması ve bunların yetersizlikleri” (Görüşme Formu: K25)

“...Öğretmenin sınıf eğitimi konusunda yetersiz olması” (Görüşme Formu: K36)

“...Çabuk vazgeçiyorlar. Asil branşları değil. Yeni metot ve tekniklere kapalı”(Görüşme Formu: K37)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğretmenlerden kaynaklanan sorunlardan birini olarak “Motivasyon eksikliği ve tükenmişlik” olduğu belirtilmektedir. Bu konuda bazı katılımcılar şunları söylemiştir.

“...Motivasyon eksikliği. Öğretmenin öğrenciden zaman zaman yüksek beklentisi. Çoğu zaman öğretmenlik yerine bakıcılık yapıyormuş hissiyatı, zor şartlarda devamlı çalışmanın getirdiği bıkkınlık duygusu” (Görüşme Formu: K1)

“...Okul imkanlarının kısıtlı olması ve okul yönetimiyle öğretmenin uyumlu çalışamaması sonucu tükenmişlik sendromunun oluşması” (Görüşme Formu: K4)

“...Öğretmenler de çocuklardan çabalarının karşılığını alamadığı için motivasyonu düşüyor ve sıkılıyorlar” (Görüşme Formu: K6)

“Yeterli seviye ve düzeyde faydalı olmak istememeleri ve çalıştıkları kurum içinde aslı görevlerinin dışında farklı faaliyetlerde bulunmaları öğretmenden kaynaklı verim ve performans düşüklüğü ne neden olmaktadır (Görüşme Formu: K19)

“...Öğretmenlerin bir süreden sonra öğrenciden yeterli dönüt alamaması sonucu öğretmenin kendini tekrarlaması tükenmiş hissetmesi” (Görüşme Formu: K35)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğretmenlerden kaynaklanan sorunlardan birinin de “Kişisel nedenler” olduğu görülmektedir. Buna yönelik olarak katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“...Öğretmenin çocuğa yakın olamaması, iyi iletişim kuramaması” (Görüşme Formu: K3)

“...Önyargı, aile ile iletişim kuramama...” (Görüşme Formu: K9)

“...Sabırsız olması” (Görüşme Formu: K10, K14)

“...Mesleğini sevmemesi” (Görüşme Formu: K17)

“...Öğrencinin nasıl olsa ilerleyemeyeceği önyargısı ve düşüncesiyle öğretmenin fazla çaba göstermemesi, öğrencilerin davranış problemleri karşısında öğretmenlerin davranış değiştirme yöntemlerini yeterince uygulamaması...” (Görüşme Formu: K18)

“...Yalnız bırakılma. Ödülün objektif kriterleri olmaması nedeniyle çalışmanın anlamsız gelmesi” (Görüşme Formu: K 28)

“...Bazıları çok sert bazıları çok yumuşak” (Görüşme Formu: K31)

“...Düşük performans” (Görüşme Formu: K32)

“...Şiddet” (Görüşme Formu: K33)

“Özel eğitimde kişisel gelişimin sürdürülmemesi” (Görüşme Formu: K34)

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan öğretmenlerin özel eğitimde yönetimden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiş ve öğretmenlerin özel eğitimde yönetimden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerinin “Özel eğitime ilişkin yetersizlikler”, “Yönetim ve ihtiyaçları karşılamada yetersizlikler”, “İletişim-Etkileşim Eksikliği” konularında yoğunlaştığı görülmüştür. İlgili analiz Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4.4. Özel Eğitimde Yönetimden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Tema	Kod	f	Görüşmeciler Kodları
Yönetim	Özel eğitime ilişkin	8	K1, K15, K18, K25, K28, K33, K35, K38
Kaynaklı	yetersizlikler		
Sorunlar	Yönetim ve ihtiyaçları karşılamada yetersizlikler	27	K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K26, K27, K29, K30, K31, K32, K34, K37, K38
	İletişim-Etkileşim Eksikliği	5	K2, K10, K14, K16, K36

Tablo 4.4’e verilen özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin yöneticilerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında en fazla sorun yaşanan konu alanının “Yönetim ve ihtiyaçları karşılamada yetersizlikler” olduğu görülürken bunu izleyen konuların sırasıyla; “Özel eğitime ilişkin yetersizlikler” ve “İletişim-Etkileşim Eksikliği” olduğu görülmüştür.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin yöneticilerden kaynaklanan sorunlardan birinin “Özel eğitime ilişkin yetersizlikler” olduğu görülmüştür. Buna yönelik katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“...Özel eğitim alanında yeterli bilgi ve deneyimlerinin olmaması” (Görüşme Formu: K1)

“...İdarecilerin özel eğitimle ilgili bilgi eksikliği” (Görüşme Formu: K15)

“...İdarecilerin özel eğitime vakıf olması gerekir. Öğretmenlere karşı kuralları olmalı” (Görüşme Formu: K18)

“...Kimi yöneticilerin özel eğitime uzak olması. Kimi yöneticilerin öğrenci yetersizliğini öğretmenin yetersizliği gibi algılamaları.” (Görüşme Formu: K33)

“...Yöneticilerin çoğu özel eğitimci değil. Hiç olmazsa rehberlikci veya psikolog olsa daha iyi olur.” (Görüşme Formu: K38)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin yöneticilerden kaynaklanan sorunlardan en çarpıcı olanı ve en çok ifade edilen sorunun “Yönetim ve ihtiyaçları karşılamada yetersizlikler” konusunda olduğu görülmüştür. Bu konuda katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“...Okul imkanlarını iyileştirme ve geliştirme yapmamaları... Öğretmenlere gerekli ve yeterli yardım ve desteği yapmamaları” (Görüşme Formu: K5)

“Öğretmene yeterince destek verilmemesi” (Görüşme Formu: K6)

“...Öğretmenin söylediklerini, sorunlarını dinleyip çözümleyici bir yol izlemiyorlar, destek olmuyorlar.” (Görüşme Formu: K7)

“Okul veli öğretmen koordinasyonunun zayıflığı...” (Görüşme Formu: K8)

“...Sınıflara öğrenci ve öğretmen dağılımı yaparken daha dikkatli olunması adil sınıf paylaşımı yapılması” (Görüşme Formu: K9)

“...Başarıları desteklememesi, çalışan öğretmene gereken motivasyonu vermemesi yapılan etkinliklerde maddiyatı ön planda tutması, atölye derslerinde çocukların ilgisini göz ardı etmek” (Görüşme Formu: K17)

“Öğrencilerin devlet okulunun yanı sıra destek eğitim rehabilitasyona gitmesine rağmen iki kurumun eğitimi arası bir koordinasyon kurulmaması, öğrencilere hafta içi yarım gün izinli sayılarak özel rehabilitasyona gitme izni verilerek bir karışıklık ve güvenlik zaafı yaratılması.” (Görüşme Formu: K19)

“...Yönetimin okulun eksik materyallerinin, fiziksel ortamın ders yapmaya uygun hale getirilmesinin dışında, öğrencilerine becerilerinin, yapabilirliklerinin dışında okula gelir getirecek atölye ve derslikler öncelik verilmesinin ve idarecilerin geliştirilecek alanlar konusunda öğretmenlerinin fikrini almadan kendi görüşleri kadar faaliyete geçirmeleri gelişim ve vizyonunu olumsuz etkilemektedir. Okulun fiziki ortamlarının geliştirilmesinde görselliği değil işlevselliği ön plana alınmasının gerekliliği denetlenmesi gerekli bir gerçektir” (Görüşme Formu: K20)

“...Öğretmenlere sürekli sorumluluk yüklenmekte aksi bir durum olduğu takdirde yönetim destek vermemekte” (Görüşme Formu: K24)

“...Şu öğrenciler olmasa milli eğitimi nasıl iyi yönetirim psikolojisi. Çalışanı eşek yerine koyup tüm iş yükünün çalışana yüklenmesi” (Görüşme Formu: K29)

“Formalite evrak fazlalığı” (Görüşme Formu: K30)

“Yöneticiler çok disiplinli ve sınıflar oldukça kalabalık” (Görüşme Formu: K34)

“...Normal okul gibi yönetiyorlar. Okula görevlendirilecek öğretmeni seçemiyorlar. Norm fazlası öğretmenler görevlendirildiği için fazla etkili olamıyorlar” (Görüşme Formu: K38)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin yöneticilerden kaynaklanan sorunlardan çok az katılımcının “İletişim-Etkileşim Eksikliği” konusuna sorun yaşandığını ifa ettiği görülmektedir. Buna yönelik katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“Duyarsız empati kuramayan yönetici tutumları” (Görüşme Formu: K2)

“Öğretmen, aileyle, öğrenci personel arasındaki iletişim eksiklikleri” (Görüşme Formu: K10)

“Öğretmenlerin yeterince anlaşılabilmesi yeterli ilgi alakayı görmemesi” (Görüşme Formu: K36)

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “Özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan öğretmenlerin özel eğitimde mevzuattan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiş ve öğretmenlerin özel eğitimde mevzuattan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri analiz edilerek “Mevzuat içeriğinin yetersizliği ve sık sık değişiklik”, “Derslerin kaldırılması ya da saatlerinin azaltılması” ve “Gereksiz iş yükü” kodları altında Tablo 4.5’te verilmiştir.

Tablo 4.5. Özel Eğitimde Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Tema	Kod	f	Görüşmeci Kodları
Mevzuattan Kaynaklı Sorunlar	Mevzuat içeriğinin yetersizliği ve sık sık değişiklik yapılması	26	K5, K8, K9, K10, K11, K12, K14, K15, K16, K18, K19, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K27, K29, K30, K31, K32, K33, K36, K37, K38
	Derslerin kaldırılması ya da saatlerinin azaltılması	7	K1, K7, K13, K20, K28, K34, K35
	Gereksiz iş yükü	4	K2, K3, K4, K17

Tablo 4.5’e bakıldığında, özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin özel eğitimde mevzuattan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerinin en fazla “Mevzuat içeriğinin yetersizliği ve sık sık değişiklik” sorununda toplandığı görülürken bunu sırasıyla; “Derslerin kaldırılması ya da saatlerinin azaltılması” ve “Gereksiz iş yükü” sorunlarının izlediği görülmüştür.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin mevzuattan kaynaklanan sorunlardan en çarpıcı olanı ve en çok zikredileni “Mevzuat içeriğinin yetersizliği ve sık

sık değişiklik yapılması” olduğu görölmektedir. Bu konuda katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“...Özel eğitimi daha kapsamlı araştırmaları ve gözlem yapmamalarından dolayı çok hatalı yönetmelikler çıkabiliyor” (Görüşme Formu: K 5)

“...Özel eğitimin sorunlarına tam olarak cevap verememesi” (Görüşme Formu: K6, K9)

“...Sahada çalışan öğretmenlerin mevzuat hazırlanırken isin içine alınıp fikir danışılmaması” (Görüşme Formu: K 10)

“...Öğrenci ve mevzuat arasında çok farklılık var uygun değil” (Görüşme Formu: K15)

“...Sık sık ders programlarının değişmesi. Ders programlarında derslerin işlenişinde ve sayısının uygulanmasında öğretmene serbestlik tanınması gerekir” (Görüşme Formu: K 18)

“...Özel eğitim kurumlarında çalışmak için öğretmenleri teşvik edici, motivasyon sağlayıcı düzenlemelerin olmaması. Özel eğitim kurumlarında çalışmak için gerekli ön şart olmaması, bunun sonucunda öğretmen ve okul yöneticilerinin hiçbir bilgisi olmadan göreve başlamaması” (Görüşme Formu: K19)

“...Yeni gelişen bir alan ve bazı noktalarda halen çok yol kat edilmemesi” (Görüşme Formu: K23)

“...Özel eğitim normal eğitim gibi algılanmakta” (Görüşme Formu: K24)

“...Mevzuat öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda değiştirilmelidir” (Görüşme Formu: K25)

“...Özel eğitim Ankara Çankaya'daki okullar gibi yönetilmez. Özel Eğitimde mantıklı bir mevzuat yok mevzuat alana çıkararak çalışanlar dinlenerek hazırlanmalı” (Görüşme Formu: K 29)

“...Eğitim sürecinin, iş ve işlemlerin yeterince esnek olmaması.” (Görüşme Formu: K33)

“...Mevzuatın yetersiz olması geliştirilmemesi” (Görüşme Formu: K36)

“...Özel eğitim için çerçeve program hazırlayamaması” (Görüşme Formu: K37)

“...Özel eğitim branş öğretmenlerin görev yapmaması, Ücretli öğretmenlerin ders ücretleri yüzde yirmi beş fazla olmaması, ücretli öğretmenlerin nöbet tutmaması ve ücretini alamaması” (Görüşme Formu: K37)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin mevzuattan kaynaklanan sorunlardan bir başka sorunun “Derslerin kaldırılması ya da saatlerinin azaltılması” olarak görmektedirler. Bu konuda katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“...Resim müzik beden derslerinin saatinin düşürülmesi, ilkokulda kaldırılması” (Görüşme Formu: K1)

“...Ders sayısının fazla olması, ilkokulda branş derslerinin olmaması” (Görüşme Formu: K13)

“...Okullarımızda akademik başarıdan daha çok öğrencilerimizin uygulamalı spor e fiziki etkinlikler dersi, görsel sanatlar, müzik ve oyun gibi öğrencilerin sosyalleşmesini olumlu etkide bulacak derslerin ders saatleri ve fiziksel koşulların desteklenmemesi” (Görüşme Formu: K20)

“...Ders saati ve süresinin az olması” (Görüşme Formu: K 35)

“...Özel eğitim branş öğretmenlerin görev yapmaması, Ücretli öğretmenlerin ders ücretleri yüzde yirmi beş fazla olmaması, ücretli öğretmenlerin nöbet tutmaması ve ücretini alamaması”
(Görüşme Formu: K38)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin mevzuattan kaynaklanan sorunlardan biri de “Gereksiz iş yükü” olarak görülmektedir. B konuda katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“Nöbet, öğrenci öz bakımı, güvenliği gibi önemli sorumlulukların eğitimin yanı sıra okulda öğretmenlere yüklenmesi...” (Görüşme Formu: K2)

“Ders kitabının olmaması büyük eksiklik, bence devlet diğer okullara dağıttığı gibi özel eğitim okullarına da kitap dağıtmalıdır.” (Görüşme Formu: K4)

“Özel eğitim kitabının bile olmaması, bazı durumlarda yararlanabileceğimiz kaynakların olmaması...” (Görüşme Formu: K17)

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi “Özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan öğretmenlerin özel eğitimde fiziksel koşullardan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiş ve öğretmenlerin özel eğitimde fiziksel koşullardan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri “Bina, derslik ve bahçe eksikliği”, “Ders araç-gereç eksiklikleri” ve “Tamamlayıcı diğer eksiklikler” kodları altında analiz edilmiş ve Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6. Özel Eğitimde Fiziksel Koşullardan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Tema	Kod	f	Görüşmeci Kodları
Fiziksel Koşul Kaynaklı Sorunlar	Fiziksel çevre	33	K1, K2, K3, K5, K7, K10, K11, K12, K14, K15, K16, K17, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K27, K28, K30, K31, 33, K34, K35, K36, K37, K38
	Ders araç-gereç eksiklikleri	10	K4, K7, K9, K14, K15, K19, K23, K29, K32, K33
	Tamamlayıcı diğer eksiklikler	8	K2, K6, K8, K13, K18, K19, K20, K38

Tablo 4.6’da özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin özel eğitimde fiziki koşullardan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerinin fazla sorun yaşanan konunun

“fiziksel çevre” kaynaklı olduğu görülürken bunu sırasıyla; “ders araç-gereç eksiklikleri” ve “tamamlayıcı diğer eksiklikler” sorunlarının izlediği görülmüştür.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin fiziksel koşullardan kaynaklanan sorunlardan en çok dillendirilen sorunun “fiziksel çevre” olduğu görülmüştür. Bu soruna ilişkin katılımcılardan bazıları şunları söylemiştir.

“...Sınıfların küçük öğrenci sayılarının yüksek olması” (Görüşme Formu: K1)

“...Binaların ve bahçelerinin uygunsuz inşa edilmesi.” (Görüşme Formu: K2)

“...Öğrencilere uygun öğrenme ortamının olmaması” (Görüşme Formu: K3)

“...Gerekli eğitimin sağlanabilmesi için spor, müzik, görsel sanatlar alanlarının olmaması.

Özel eğitime uygun binanın tasarlanmamış olması” (Görüşme Formu: K5)

“...Bazı sınıflarda yeri itibariyle yeterli havalandırma sağlanamıyor” (Görüşme Formu: K7)

“...Öğrencilerin teneffüslerde enerjilerini atabilecekleri uygun bahçe düzenlemesinin olmaması, yüzme havuzunun olmaması” (Görüşme Formu: K17)

“...Oyun alanlarının yetersizliği, derslikler de lavaboların yokluğu, spor salonunda havalandırmanın olmaması, okul bahçesinde çeşmenin olmaması oyun alanları yok” (Görüşme Formu: K20)

“...Öğrencilere uygun yapı eksikliği var.” (Görüşme Formu: K24)

“...Sınıfın çocuklara uygun düzende olmaması” (Görüşme Formu: K26)

“...Her çocuğa uygun okul ortamının olmaması” (Görüşme Formu: K27)

“...Bahçesi olan okulların çocukların ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmemesi”(Görüşme Formu: K28)

“...Uygulamalı eğitimin yetersiz olması” (Görüşme Formu: K35)

“...Okulların binasının fiziki yetersizliği” (Görüşme Formu: K36)

“...Sınıflar özel bireylere göre düzenlenmemiş”(Görüşme Formu: K37)

“...Birçok yer ve eklenti çocuklara uygun değil.” (Görüşme Formu: K38)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin fiziksel koşullardan kaynaklanan sorunlardan bir diğer sorunu “Ders araç-gereç eksiklikleri” olarak gördükleri saptanmıştır. Katılımcılar bazıları bu konuda şunları söylemiştir.

“...Her sınıfta projeksiyon ve bilgisayar olmalıdır çünkü çocuklara görsel ve işitsel hitap etmek, dersin niteliğine uygun videolar izletmek daha kalıcı olacaktır.” (Görüşme Formu: K4)

“...Okulun sınıfların, araç gereç ve materyallerin, iş atölyelerinin yetersizliği.” (Görüşme Formu: K9)

“...Materyal ve malzeme eksikliği...” (Görüşme Formu: K23)

“...Sınıflarda akıllı tahta yok” (Görüşme Formu: K32)

“...Kullanılan kaynakların yetersizliği” (Görüşme Formu: K33)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin fiziksel koşullardan kaynaklanan sorunlardan bir diğeri “Tamamlayıcı diğer eksiklikler” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazıları şunları söylemişlerdir.

“...Engel durumuna göre destekleyici rehabilite edici nitelikte tesislerin olmayışı” (Görüşme Formu: K2)

“...Sosyal alanların öğrenci ihtiyacını karşılamaması” (Görüşme Formu: K8)

“Yeterli spor salonlarının olmaması, çocukların enerjilerini boşaltacağı alanların olmaması” (Görüşme Formu: K13)

“Yeterli oyun alanı ve ekipmanlarının olmayışı. Çocukların ellerini yıkayacağı lavaboların müsait yerde ve şekilde olmaması.” (Görüşme Formu: K18)

“Psikomotor becerilerin gelişmesine destekleyici olarak yapılması” (Görüşme Formu: K20)

“Merdivenler uygun değil. Temizlik sorunu var. Tuvaletler engelli tuvaleti olmalı. Lavabolar yüksek.” (Görüşme Formu: K38)

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi “Özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan öğretmenlerin özel eğitimde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiş ve öğretmenlerin özel eğitimde sivil toplum ve rehabilitasyon merkezlerinden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri “Rehabilitasyon merkezlerinin çıkar amacı”, “Rehabilitasyon merkezlerinin yetersizliği”, “STK’ların çıkar amacı”, “STK’ların yetersizliği, ve “Yasal boşluklar” kodları ile Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. Özel Eğitimde Sivil Toplum Kuruluşları ve Rehabilitasyon Merkezlerinden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Tema	Kod	f	Görüşmeci Kodları
STK ve Rehabilitasyon Merkezleri Kaynaklı Sorunlar	Rehabilitasyon merkezlerinin çıkar amacı	10	K1, K2, K4, K8, K10, K15, K18, K21, K22, K34
	Rehabilitasyon merkezlerinin yetersizliği	30	K3, “K5, K6, K7, K8, K9, K11, K12, K14, K16, K17, K18, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K28, K29, K30, K31, K32, K33, K34, K35, K36, K37, K38”
	STK’ların çıkar amacı	3	K1, K2, K8
	STK’ların yetersizliği	8	K4, K5, K6, K7, K9, K13, K19, K36
	Yasal boşluklar	4	K19, K27, K28, K38

Tablo 4.7’de özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin sivil toplum kuruluşları ve rehabilitasyon merkezlerinden kaynaklanan sorunlara ilişkin en fazla sorun yaşanan konunun “Rehabilitasyon merkezlerinin yetersizliği” olduğu görülürken bunu sırasıyla; “Rehabilitasyon merkezlerinin çıkar amacı”, “STK’ların işini tam yapmaması” , “Yasal boşluklar” ve “STK’ların çıkar amacı” sorunlarının izlediği görülmüştür.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin sivil toplum kuruluşları ve rehabilitasyon merkezlerinden kaynaklanan sorunlardan birisinin “Rehabilitasyon merkezlerinin çıkar amacı” olduğu şeklinde görüş belirten katılımcılardan bazıları şunları söylemişlerdir.

*“...Bazı Rehabilitasyon merkezlerinin öğrenciyi sadece maddi kaynak olarak algılaması”
(Görüşme Formu: K 1)*

“...Bireyin istenmeyen davranışlarına yönelik analizler yapılmıyor. Gerekli psikolojik ve fiziki eğitimi sağlanmıyor” (Görüşme Formu: K4)

“...Eğitimi kendi çıkarları için kullanmaları” (Görüşme Formu: K8)

“...Bu merkezler Eğitim yuvası değil de sahipleri tarafından bir ticarethane olarak görülmektedir” (Görüşme Formu: K18)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin sivil toplum kuruluşları ve rehabilitasyon merkezlerinden kaynaklanan sorunlardan en çarpıcı olanının ve en fazla dile getirilenin “Rehabilitasyon merkezlerinin yetersizliği” olduğu görülmüştür. Bu konuda katılımcılardan bazıları şunları söylemişlerdir.

“...Rehabilitasyon merkezlerinin yeterince çalışmaması, tecrübesiz, bilgisiz öğretmenleri bünyelerinde çalıştırmaları” (Görüşme Formu: K 3)

“...Hepsinin farklı amaçlar ve yönetmeliklerle çalışması. Ortak bir eğitim stratejisi kullanamamalarından kaynaklı eğitim başarısız oluyor.” (Görüşme Formu: K5)

“...Öğrencileri velilere olduklarından farklı göstermeleri. Öğretim tekniklerinde okulla birlikte uyum içerisinde olmamaları. Ortak BEP kullanmamaları” (Görüşme Formu: K12)

“Okulla paralel çalışmamaları” (Görüşme Formu: K14)

“Öğrencinin düzeyine uygun çalışmalara yer vermemesi” (Görüşme Formu: K17)

“...Öğrenci hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadan karar vermeleri” (Görüşme Formu: K20)

“...Rehabilitasyon merkezleri yarardan çok zarar veriyor.” (Görüşme Formu: K21)

“...Özel rehabilitasyon merkezleri göstermelik iş yapıyorlar.” (Görüşme Formu: K23)

*“Rehabilitasyon merkezlerinin öğrenci ve veliyi gereksiz ve fazla beklentiye sokması”
(Görüşme Formu: K25)*

“Rehabilitasyon merkezlerinde verilen eğitimin ihtiyacı karşılamaması, yetersiz olması ve ailelerin rehabilitasyon merkezleri tarafından yanlış yönlendirilmeleri.” (Görüşme Formu: K32)

“Çocuklara ilgisiz davranmaları ve baştan savma işler yapmaları” (Görüşme Formu: K33)

“STK ve Rehabilitasyon merkezlerinde uzman yetersizliği” (Görüşme Formu: K34)

“Özel bireylerin toplumda yer alması gerektiğini topluma aktaramamaları” (Görüşme Formu: K36)

“Bu merkezlerde dil terapisi verilmiyor. Çoğunda emekli öğretmenler çalışıyor”(Görüşme Formu: K37)

“Bazıları velilerle pazarlık yapıyor” (Görüşme Formu: K38)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin sivil toplum kuruluşları ve rehabilitasyon merkezlerinden kaynaklanan sorunlardan “STK’ların çıkar amacı” olduğu şeklinde görüş belirten katılımcılardan bazıları şunları söylemişlerdir.

“Sivil toplum kuruluşlarının bazılarının bu çocukları kendi dernek tanıtımları için reklam yüzü olarak görmeleri.” (Görüşme Formu: K1)

“STK ve Rehabilitasyon Merkezlerinin engellileri bir rant aracı olarak kullanması” (Görüşme Formu: K2)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin sivil toplum kuruluşları ve rehabilitasyon merkezlerinden kaynaklanan sorunlardan biri olarak “STK’ların işini tam yapmaması” olarak görülmüştür. Bu konuda bazı katılımcılar şunları söylemişlerdir.

“Sivil toplum merkezleri özel eğitimli bireylere yönelik etkinlik ve faaliyetler düzenlemiyor.” (Görüşme Formu: K4)

“Hepsinin farklı amaçlar ve yönetmeliklerle çalışması. Ortak bir eğitim stratejisi kullanamamalarından kaynaklı eğitim başarısız oluyor.” (Görüşme Formu: K5)

“Çocukların sosyalleşmesi için bir şey yapmıyorlar.” (Görüşme Formu: K7)

“STK’lar çocukları sadece özel günlerde hatırlamaktalar.” (Görüşme Formu: K13)

“STK’lardaki uzman yetersizliği” (Görüşme Formu: K34)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin sivil toplum kuruluşları ve rehabilitasyon merkezlerinden kaynaklanan yapısal sorunlardan “Yasal boşluklar” sorununu olduğu görülmüştür. Bu konuda katılımcılardan bazıları şunları söylemişlerdir.

“Okulun rehabilitasyon merkezine bir yaptırımının olmaması ve koordinasyonsuzluk.” (Görüşme Formu: K19)

“Yasal boşlukları rant amacıyla kullanmaları” (Görüşme Formu: K27)

“Sivil toplum örgütleri yöneticileri engelleyemeye çalışıyor. Rehabilitasyonlar mevzuatın açıklarını iyi kullanıyor.” (Görüşme Formu: K28)

“Buralar fazla denetlenmiyor. Bu merkezler çok fazla.” (Görüşme Formu: K38)

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi “Özel eğitim sorunlarının çözümüne ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?” biçiminde belirlenmiştir. Bu alt problemin çözümüne ilişkin veriler analiz edilerek öğretmenlerin özel eğitim sorunlarına ilişkin çözüm önerileri “İşbirliği”, “Mevzuat değişikliği”, “Araç, gereç materyal desteği”, “Eğitim ve danışmanlık desteği” ve “İletişim, etkileşim, birlikte karar verme-hareket etme” kodları ile Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8. Özel Eğitimde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Önerileri

Tema	Kod	f	Görüşmeci Kodları
Çözüm Önerileri	İşbirliği	3	K8, K9, K10
	Mevzuat değişikliği	19	K1, K2, “K10, K11, K12, K13, K18, K19, K22, K23, K24, K25, K28, K29, K32, K33, K34, K35, K38”
	Araç, gereç materyal desteği	7	K10, K12, K13, K16, K17, K30, K37
	Eğitim ve danışmanlık desteği	8	K5, K10, K14, K15, K17, K19, K33, 37
	İletişim, etkileşim, birlikte karar verme-hareket etme	18	K3, K4, K5, K7, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K26, K27, K30, K31, K33, K36, K37

Tablo 4.8’de özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin sorunlara ilişkin çözüm önerilerine bakıldığında en fazla önerinin “Mevzuat değişikliği” olduğu görülürken bunu sırasıyla; “İletişim, etkileşim, birlikte karar verme-hareket etme”, “Eğitim ve danışmanlık desteği”, Araç, gereç materyal desteği” ve “İşbirliği” konularının izlediği görülmüştür.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerilerinden birinin “İşbirliği” olduğu görülmüştür. Katılımcılardan bazıları şunları söylemişlerdir.

“Öğrencilerin veliler tarafından daha dikkatli ve titiz bakılmaları, öğretmenleri ile daha yakından iletişim kurup sorunları çözmeye çalışmaları...” (Görüşme Formu: K9)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerilerinden en çarpıcı olanı ve en çok dile getirileninin “Mevzuat değişikliği” olduğu görülmektedir. Katılımcılar bazıları bu konuda şunları söylemişlerdir.

“...Resim müzik ve beden eğitimi derslerinin çok daha önemli hale getirilerek çocukların yapabildikleri bransa yönlendirilerek özgüvenleri arttırılmalı” (Görüşme Formu: K1)

“...Sistem engellilerin bakımı, rehabilitasyonu ve üretime daha etkin katılmaları yönünde tasarlanmalı, Akademik beceriler yerine sosyal becerilere, toplumsal entegrasyona yönelmeli. Aileler devlet tarafından denetlenmeli.” (Görüşme Formu: K2)

“...Özellikle ise yeni başlayanların, aile, öğretmen, yönetim işbirliğini arttıracak etkinliklere yer verilmeli, program mevzuat hazırlanırken öğretmenlerin fikrinin alınması, eğitimin okul içinde sıkıştırılıp kalmaması için destek, spor, görsel sanatlar, müzik derslerinin sayısının arttırılması vb.” (Görüşme Formu: K10)

“...Öğrencilere akranları ile olan ortamların eğitim de tercih edilmesi. Kaynaştırma yoluyla bütinleşmenin yaygınlaştırılması” (Görüşme Formu: K12)

“...BEP planlarında çocuğa eğitim öğretim yılı içerisinde alınacak amaçların sayısı hakkında bir sınırlama getirilmemelidir. Öğretmen tarafından öğrenciye uygulanan basit fiziksel tedbirler abartılmamalıdır.” (Görüşme Formu: K18)

“...Özel eğitim ders programı ve ders çizelgesi yenilenmeli” (Görüşme Formu: K22)

“...Rehabilitasyon merkezlerine denetimlerin artması, okullara daha çok maddi destek verilmesi ve özel eğitim öğretmeni atamalarının arttırılması” (Görüşme Formu: K23)

“...Özel rehabilitasyon merkezlerinin ivedilikle kaldırılması” (Görüşme Formu: K24)

“...Eğitimin taşradan merkeze doğru incelenerek yenilenmesi ve liyakat sisteminin kurulması” (Görüşme Formu: K29)

“...Yarım gün ders olmalı.” (Görüşme Formu: K32, K33)

“...Öğrencilerin engel seviyelerine göre sınıfların ayrılması, ders sürelerinin uzun olması” (Görüşme Formu: K34)

“...Bu okullarda uzun zamandan beri görev yapan öğretmenler özel eğitim öğretmeni olmalıdır. Program sadeleştirilmelidir. Uzak ve yakın hedefler basit olmalıdır. Ders saatleri arttırılabilir.” (Görüşme Formu: K38)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerilerinden biri olarak “Araç, gereç materyal desteği” olduğu görülmüştür. Bu konuda katılımcılardan bazıları şunları söylemişlerdir.

“Binaların özel eğitime uygun hale getirilmesi, ders kitaplarının güncel olması, materyal ve teknolojik donanım açısından okulların desteklenmesi” (Görüşme Formu: K10)

“Yeterli materyal araç gereç teminini, sınıf mevcutlarının azaltılması.” (Görüşme Formu: K12)

“Fiziksel ortam ve materyaller düzenlenmeli, kitaplar ve etkinlikler çeşitlendirilmeli, sosyal ortamlar oluşturulmalı” (Görüşme Formu: K16)

“Eğitim ortamının düzenlenmesi, malzeme eksikliğinin giderilmesi” (Görüşme Formu: K30)

“Bu okullarda uzun zamandan beri görev yapan öğretmenler özel eğitim öğretmeni olmalıdır. Program sadeleştirilmelidir. Uzak ve yakın hedefler basit olmalıdır. Ders saatleri arttırılabilir.” (Görüşme Formu: K38)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin özel eğitimde yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerilerinden bir diğerinin “Eğitim ve danışmanlık desteği” olduğu görülmüştür. Bu konuda katılımcılardan bazıları şunları söylemişlerdir.

“ Öğretmenlerin yetiştirilmesi ve geliştirilmesine idare ve bakanlık destek olmalı.” (Görüşme Formu: K5)

“Tüm okullarda personelinin özel eğitim hakkında zaman zaman bilgilendirilmeleri” (Görüşme Formu: K10)

“Hizmet içi eğitim ile öğretmen ve yöneticiler desteklenmeli” (Görüşme Formu: K15)

“ Akademik dersler yerine sosyal aktivitelerin artırılması, çocukların ilgilerine göre atölyelere gönderilmesi gereklidir.” (Görüşme Formu: K17)

“Üniversitelerde özel eğitim alanında nitelikli öğretmen yetiştirilmesi. Öğretmen performanslarını artırıcı motivasyonun, eğitimin sağlanması.” (Görüşme Formu: K33)

“Öğretmenlerin öğrencilerin günlük hayat becerilerini kazanabilmesini sağlayacak yeterli eğitim almalıdır.” (Görüşme Formu: K37)

“Bu okullarda uzun zamandan beri görev yapan öğretmenler özel eğitim öğretmeni olmalıdır. Program sadeleştirilmelidir. Uzak ve yakın hedefler basit olmalıdır. Ders saatleri arttırılabilir.” (Görüşme Formu: K38)

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin özel eğitimde yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerilerinden bir diğer önerinin “İletişim, etkileşim, birlikte karar verme-hareket etme” olduğu görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan bazıları şunları söylemişlerdir.

“Kendini geliştirme, öğrenciyi sevmeye ve işini sevmeye” (Görüşme Formu: K3)

“Özel eğitim ile ilgili toplum daha çok bilgilendirilmelidir.” (Görüşme Formu: K4, K5)

“Bakanlığın özel eğitim öğretmenleriyle birlikte ortamında inceleme yapılarak, tartışılarak kalitenin artırılması” (Görüşme Formu: K6)

“Veliler bilinçlendirilmeli” (Görüşme Formu: K16)

“Sınıf seviyelerinin birbirine yakın olması” (Görüşme Formu: K17)

“Öğretmen ve idareciler, velilerin istekleri konusunda çok tavizkar olmamalı.” (Görüşme Formu: K18)

“Çalışan herkesin en sevdiği kişilerin ve kendisinin bir gün engelli olabilme olasılığı ihtimaliyle empatik davranma için kamuoyu oluşturma” (Görüşme Formu: K20)

“Özel eğitim öğretmenlerinden özel eğitim sorunlarını dile getirebilme fırsatı vermeleri, çözüm odaklı fikirlerinin alınabilmesi ve son olarak alınan kararların kağıt üzerinde kalmaması” (Görüşme Formu: K21)

“Öğretmen değerinin artırılması, verimli seminerler, öğretmenlere özel sosyal etkinlikler” (Görüşme Formu: K30)

“Özel eğitim öğrencilerinin okul yönlendirilmelerinin daha nitelikli ve dikkatli yapılması. Ailelerin eğitim sürecine, okula ve öğretmene olumlu bakışının sağlanması için gerekli önlemlerin alınması.” (Görüşme Formu: K33)

“Özel Eğitim ile ilgilenen üst kademedeki insanların daha duyarlı, aktif olması gerekiyor diye düşünüyorum. Özel Eğitimde uzun yıllar emek veren bu işte tecrübeli kişiler söz sahibi olmalıdır.” (Görüşme Formu: K36)

“Öğrencinin özel biri olduğu tüm toplumca kabul görmelidir” (Görüşme Formu: K37)

“Bu okullarda uzun zamandan beri görev yapan öğretmenler özel eğitim öğretmeni olmalıdır. Program sadeleştirilmelidir. Uzak ve yakın hedefler basit olmalıdır. Ders saatleri arttırılabilir.” (Görüşme Formu: K38)

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

2019-2020 Eğitim Öğretim yılında Denizli ili Pamukkale ve Merkezefendi ilçesindeki özel eğitim okulları ilk ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin özel eğitimde karşılaştıkları sorunlar araştırılmıştır.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin özel eğitimde velilerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında en fazla sorun yaşanan temanın ailelerin fazla müdahale etmeleri ve yeterli desteği vermemeleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Oysa okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin velilerden en çok ihtiyaç duyduğu alanın destekleme olmasına rağmen bunu göremedikleri gibi ayrıca fazla müdahale ile karşılaştıkları görülmüştür. Bunun yanında, velilerin çocuklarının engelinin kabul etmemeleri ve hafif gösterme çabası içinde olmaları, çocuklarına ve eğitimlerine yeterince ilgi göstermemeleri, yeterli düzeyde eğitime ve farkındalığa sahip olmamaları, ama bunun yanında fazlaca beklenti içinde olmaları ve ailelerin içinde bulunduğu ekonomik ve psikolojik koşulların da öğretmenler tarafından sorun olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuçlar, Bakkaloğlu'nun (2013) "sorunlar yaşadıkları ve devletten yasa-kuralların iyileştirilmesini bekledikleri" bulgusunu desteklemektedir. Bu durum, velilerin gerçekten fazla beklenti içinde olmalarından ve imkanların sınırlı olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin, özel eğitimde öğrenci kaynaklı en fazla sorun yaşanan alanın davranış problemleri ve kurallara uymamalarından kaynaklandığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Özel öğrencilerin davranış problemlerinin yanı sıra kurallara da uyamaması, veli desteğinin de yeterli olmaması halinde çok tabii bir sonuç olarak görülmektedir. Ayrıca engel durumundan kaynaklı olarak fiziksel, ruhsal engeller ve isteksizlik, temel beceri eksiklikleri ile RAM ve doktor kaynaklı tanılamadan kaynaklı engel ve seviye farklılıklarından dolayı sorunların da yaşandığı görülmüştür.

Öğretmenlerin özel eğitimde öğretmenlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında en fazla sorun yaşanan temanın "Eğitim, bilgi eksikliği ve alan dışından olmadan kaynaklanan yetersizlik"ten kaynaklandığı görülürken bunu izleyen temaların sırasıyla; "Kişisel nedenler" ve "Motivasyon eksikliği ve tükenmişlik" temalarının izlediği görülmüştür. Özel eğitimde çalışmak gerçekten diğer normal

okullarda çalışmaktan gerçekten farklıdır. Hem psikolojik olarak daha dirençli olmanız hem de daha fazla fedakarlık ve sabır gerektirmektedir. Özel eğitimde çalışmak için özel eğitim alanından mezun olmak temel koşul olmalıdır. Ancak ihtiyaç karşılanamıyorsa özel eğitim ile ilgili gerçekten iyi bir eğitim alarak ve istekli öğretmenlerin istihdamı sağlanarak bunun yapılması daha doğru olacaktır. Ancak özel eğitimde çalışanların birçoğu alan dışından atanma, yan alan ataması, görevlendirilme, norm fazlası olduğu için görevlendirilme gibi nedenlerden kaynaklı özel eğitimde çalışanların olması beraberinde eğitim, bilgi eksikliği ve alan dışından atanmadan kaynaklı yetersizliklerin en önemli sorun olması kaçınılmazdır. İlaveten kişisel nedenler, motivasyon eksikliği ve tükenmişlik sorunlarının da olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin özel eğitimde yöneticilerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında en fazla sorun yaşanan konunun yönetimin ihtiyaçları karşılama yetersizlik kalması olarak görülürken bunu izleyen diğer durumların özel eğitime ilişkin yetersizliklerin ve iletişim eksikliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yönetici görevlendirilmesinde ehliyet, liyakat ve adalet ilkelerinin göz ardı edilmeden atamaların yapılması, bu tür sorunların giderilmesinde önemini koruduğu söylenebilir. Bunun yanında, okulların maddi kaynak problemi ise başlı başına bir sorundur. Hemen hemen her okulda baş göstermektedir. Ayrıca özel eğitime ilişkin yetersizlikler ile iletişim-etkileşim eksikliği de yöneticilerden kaynaklanan başka sorunlardır.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin özel eğitimde mevzuattan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında en fazla sorun yaşanan temanın “Mevzuat içeriğinin yetersizliği ve sık sık değişiklik”ten kaynaklandığı görülürken bunu sırasıyla; “Derslerin kaldırılması ya da saatlerinin azaltılması” ve “Gereksiz iş yükü” temalarının izlediği görülmüştür. Mevzuatın sık sık değişmesi ve yetersizliğinin en büyük sorun olduğu görülmekle birlikte derslerin kaldırılması ya da azaltılması ile gereksiz iş yükü de ilaveten sorunlar olarak görülmektedir. Aslında özel eğitim ile ilgili diğer sorunların mevzuatın yetersizliği, sık değişikliği ve tam olarak anlaşılıp uygulanamamasından doğduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin özel eğitimde fiziki koşullardan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında en fazla sorun yaşanan temanın “Bina, derslik ve bahçe eksikliği”nden kaynaklandığı görülürken bunu sırasıyla; “Ders araç-gereç eksiklikleri” ve “Tamamlayıcı diğer eksiklikler” temalarının izlediği görülmüştür. Fiziksel eksikliklerin başında bina, derslik, bahçe eksikliklerinin başat faktör olduğu ve ders araç gereçleri ile diğer tamamlayıcı unsurların da fiziksel eksiklik olarak özel eğitimde sorun teşkil ettiği

söylenbilir. Elde edilen bulguların Gündüz ve Akın (2015) sınıf büyüklüğü, koridor genişliği, mutfak, tuvalet, oyun alanı, banyo, hemşire odası, rehberlik servisi, bahçe işlerinin eksik ve yetersiz olduğu bulgusunu desteklemektedir. Gerçekten de birçok eğitim öğretim okul ve kurumlarında olduğu gibi özel eğitim okullarında da benzer sorunların olduğu ve bu sorunların artık kronikleştiği ve yerel imkânlarla da aşmanın oldukça zor olduğu yorumu yapılabilir.

Özel eğitimde sivil toplum kuruluşları ve rehabilitasyon merkezlerinden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında en fazla sorun yaşanan temanın “Rehabilitasyon merkezlerinin işini tam yapmaması”ndan kaynaklandığı görülürken bunu sırasıyla; “Rehabilitasyon merkezlerinin işi rant aracı olarak görmesi”, “STK’ların işini tam yapmaması” , “Yasal boşlukların kötüye kullanımı” ve “STK’ların rant ve reklam aracı olarak görmesi” temalarının izlediği görülmüştür. STK ve Rehabilitasyon merkezlerinden kaynaklanan sorunlara bakıldığında başat olan sorunun rehabilitasyon merkezlerinin işini tam olarak yapmamasından kaynaklandığı görülürken rehabilitasyon merkezlerinin işi rant olarak görmesi, STK’ların işi tam olarak yapmaması, yasal boşlukların kötüye kullanımı ve STK’ların işi rant ve reklam aracı olarak görmesi şeklinde devam ettiği görülmüştür. Bu sonuçlardan hareketle STK ve rehabilitasyon merkezlerinin sıkı denetiminin sağlanması, yasal olarak boşluk bırakılmamasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin özel eğitimde sorunlara ilişkin çözüm önerilerine bakıldığında en fazla en fazla önerinin “Mevzuat değişikliği” olduğu görülürken bunu sırasıyla; “İletişim, etkileşim, birlikte karar verme-hareket etme”, “Eğitim ve danışmanlık desteği”, Araç, gereç materyal desteği” ve “İşbirliği” temalarının izlediği görülmüştür. Özel eğitimdeki birçok sorunun mevzuat eksikliği ya da boşluğundan kaynaklandığı ve dolayısıyla mevzuatın değişmesi gerektiği yönünde en fazla önerinin olduğu görülürken, hem mevzuat hem de uygulama ve eksiklikleri gidermek için ilaveten iletişim-etkileşim birlikte karar verme-hareket etme, eğitim ve danışmanlık desteği, araç-gereç materyal desteği ve işbirliği önerilerinin sıralandığı görülmüştür. Bu önerilerin dikkate alınması ve hayata geçirilmesi özel eğitimde yaşanan birçok sorunun temelden yok olmasına imkan vereceği söylenebilir.

5.2. Öneriler

- Özel eğitimde çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları çözme yeterlilikleri ve yetkinliklerini arttırmak için çalışmalar arttırılabilir.
- Denizli ili Merkezefendi ve Pamukkale ilçesinde gerçekleştirilen bu çalışmaya benzer araştırmalar farklı yerlerde de yapılabilir.
- Özel eğitim öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri daha sonra test ve tekrar test benzeri ölçme ile izlenebilir.
- Özel eğitim öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini tespiti yönelik diğer paydaşlarının fikir ve görüşleri araştırılabilir.
- Özel eğitim öğretmenlerin yaşadıkları sorunların çözümüne ilişkin öne sürdükleri önerilerin etkililiği araştırılabilir.
- Özel eğitimde öğretmenlerin yaşadıkları sorunları anne, baba, çevre ile iç ve dış paydaşları da işe dahil etme, desteklerini kazanma ve istedik yönde katkı sağlamaları için işbirliği sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim u. kademedeki gerçekteşme derecesinin değerdendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akçamete, G. ve Kaner, S. (1999). Cumhuriyetin 75 yılında çocuga yönelik özel eğitim çalışmaları.2. ulusal çocuk kültürü kongresi: *Cumhuriyet ve çocuk*, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi yayınları, No: 2, 395-405.
- Akçamete, G., Kaner, S ve Sucuoğlu, B. (1998). Normal ve engelli çocuklar ile çalışan öğretmenlerin tükenmişlik ve iş doyumunu düzeylerinin karşılaştırılmalı olarak incelenmesi. 6. *Ergonomi Kongresi*, Ankara.
- Akçamete, G., Kaner, S ve Sucuoğlu, B. (2001). *Öğretmenlerde tükenmişlik iş doyumunu ve kişilik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Altinkurt, N. (2008). *Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Altun, T. ve Gülben, A. (2009). Okul öncesinde özel gereksinim duyan çocukların eğitimindeki uygulamalar ve karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından değerdendirilmesi [Çevrimiçi sürüm]. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 253-272.
- ASPB (2019). *Engelli ve yaşlı bireylere ilişkin istatistiki bilgiler*. Engelli ve yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Azarkan, E. & Benzer, E. (2018). Birleşmiş milletler engelli kişilerin haklarına dair sözleşme ve türkiye’de engelli hakları. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23(38), 3-29.
- Bakkaloğlu, H. (2013). Ebeveynlerin gözüyle özel gereksinimli çocukların erken müdahaleden okul öncesi programlara geçiş süreci, *Eğitim ve Bilim*, 38(169).
- Başbakanlık Özürlüler idaresi Başkanlığı, (1999). 1. Özürlüler şurası “*çağdaş toplum yaşam ve özürlüler*” komisyon raporları-genel kurul görüşmeleri, Ankara: Takav Matbaacılık ve Yayıncılık A.7.
- Baykoç Dönmez, N. (2010). *Öğretmenlik programları için özel eğitim*. Baykoç, N. (Ed.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Cavkaytar, A. (2012). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Diken, İ. H. (Ed.). Ankara: Pegem Yayın Dağıtım.

- Çobanoğlu, F. (2019). Türk eğitim sistemi ve okulla ilgili güncel tartışma ve yönelimler, Erçetin Ş.Ş. (Ed.), *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*, Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Ekiz, D. (2003) *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*, Ankara, Anı.
- ERG (2016). Engeli olan çocukların türkiye'de eğitime erişimi: durum analizi ve öneriler.
- ERG (2018). Bir arada yaşamı ve geleceği kapsayıcı eğitimle inşa etmek. Eğitim Reformu Girişimi.
- Eripek, S. (2005). Özel eğitim. S. Eripek (Ed.). *Özel gereksinimi olan çocuklar ve özel eğitim*. (1-14). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ertürk, S. (1997). *Eğitimde program geliştirme*. Yelkentepe Yayınları. Ankara
- Gök, G. ve Erbaş, D. (2011). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 3(1), 66-87.
- Gündüz, M. ve Akın A. (2015). Türkiye’de devlet okullarındaki özel eğitimle ilgili sorunlar ve çözüm önerileri, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2).
- Güven, Y. ve Önder, A. (1995). *Okulöncesi eğitim kurumlarındaki yönetici ve öğretmenlerin özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılmaları hakkındaki görüşleri*. 11-13 Ekim Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü 2. Özel Eğitim Kongresinde sunulmuş bildiri. Ankara.
- <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64> adresinden 01.04.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Karasu, T, Mutlu, Y. (2014). Öğretmenlerin perspektifinden özel eğitimde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri: Muş il örneği, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1).
- Kargın, T. (2003). *Cumhuriyetin 80.yılında özel eğitim*. Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 160.
- Kırcalı-İftar, G. (1998). *Özel eğitim. özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Yayınları.
- Korucu, N. (2005) *Türkiye’de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti veren kurumların karşılaştığı güçlüklerin analizi: Kurum sahipleri, müdür, öğretmen ve aileler açısından*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB, (2000). *Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname ve özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. Ankara: MEB Basımevi.
- Özaydın, L., Çolak, A. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ve “okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimi hizmet içi eğitim programı”na ilişkin görüşleri, *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 189 - 226

- Özbaba, N. (2000). *Okul öncesi eğitimcilerin ve ailelerin özel eğitime muhtaç çocuklar ile normal çocukların entegrasyonuna (kaynaştırılmasına) karşı tutumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, N. (2001). *Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Başbakanlık Özürlüler Dairesi Başkanlığı (2000). *Özürlülere hizmet veren özel eğitim ve rehabilitasyon kurum ve kuruluşları işbirliği ve koordinasyon toplantıları sonuç raporları*. Ankara: Eğitim Dairesi Başkanlığı.
- Sağıroğlu, N.(2006). *Özel gereksinimli bireylere sahip ailelerin çocuklarının devam ettiği özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden beklentileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu
- Sarı, H. (2003). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler*. Ankara: PegemA Yayıncılık
- Seçer, Z., Çeliköz, N., Sarı, H., Çetin, Ş. ve Büyüktaşkapu, S. (2010). Okulöncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları (Konya ili örneği). *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 393-406.
- Strauss, A., Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*. New Delhi: SAGE Publications.
- Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Sünbül, M. ve Sargın, N. (2002). Okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen tutumlarının (çeşitli değişkenler açısından) incelenmesi. *12. Ulusal Özel Eğitim Kongresi bildiri içinde*. (s.225-243). Ankara.
- Şahbaz, Ü. ve Kalay, G. (2010). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(19), 116-135.
- Şahin, S. (2003). *Özel eğitim tarihçesi*. A. Ataman (Yay. Haz.). Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş. Ankara: Gündüz Eğitimcilik ve Yayıncılık.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (1988), Türkçe Sözlük, Ankara
- Temel, Z. F. (2000). Okul öncesi eğitimcilerinin engellilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 148 -155.
- Tiryakioğlu, Ö. (2009). *Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlerinin özel eğitim bölümünün sorunlarını algılamaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu
- UNESCO (2019). *Right to education handbook*, London, United Kingdom.

Vızlı, C. (2005). *Görme engelliler ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerle normal ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması Üsküdar ilçesi örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yardımcı, S. (2015). *Sakatlığın tarihsel inşası. engellilik ve ayrımcılık* (Derleyenler: Çayır, k Soran M. ve Ergün M.), İstanbul: Karekök Eğitim Basım Yayın.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

2509/2006 Sayılı özel eğitim hizmetleri yönetmeliği

26184/2006 Sayılı özel eğiti hizmetleri yönetmeliği

2916 sayılı “Özel eğitime muhtaç çocuklar kanunu” <https://www.kanunum.com/files/2916-1.pdf> adresinden 15 Aralık 2019 tarihinde ulaşılmıştır.

3308 sayılı “Çıraklık ve mesleki eğitim yasası” <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3308.pdf> adresinden 15 Aralık 2019 tarihinde ulaşılmıştır.

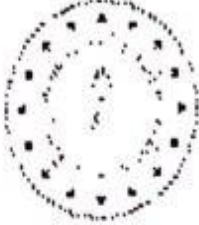
573 sayılı Özel eğitim hakkında kanun hükmündeki kararname, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111011_ozel_egitim_kanun_hukmunda_kararname.pdf adresinden 15 Aralık 2019 tarihinde ulaşılmıştır.

6. Öğretmenlere göre özel eğitimde fiziksel koşullardan kaynaklanan sorunlar nelerdir?

7. Öğretmenlere göre özel eğitimde sivil toplum ve rehabilitasyon merkezlerinden kaynaklanan sorunlar nelerdir?

8. Özel eğitimin sorunlarına ilişkin öğretmenlerin çözüm önerileri nelerdir?

Ek-2 Araştırma İzni

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 16605029/44-E.2071777
Konu : Anket Uygulama İzni

29/01/2020

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğü'nün 21/01/2020 tarih ve 1400 sayılı yazıları.

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi (İ.Ö.) Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mehmet Hakan KILIÇ, tez danışmanı Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU sorumluluğunda "Özel Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar" başlıklı proje çalışmasına yönelik hazırlanmış olduğu anket/ölçek formlarını İlgi yazı gereği Müdürlüğümüze bağlı Denizli ili Pamukkale ve Merkezefendi ilçelerinde bulunan özel eğitim kurumlarında uygulamak istemektedir.

Yukarıda adı geçen müracaat ile ilgili (Lisans/Lisansüstü/Doktora) öğrencileri ve Öğretim Görevlilerinin ilgi yazıları ekinde belirtmiş oldukları okullarda, (Ortaöğretim/İlköğretim/Okulöncesi) konuları ile ilgili anket çalışmalarının "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri" Genelgesinde belirtilen esaslar gereğince, Okul ve kurumların eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde 2019/2020 eğitim-öğretim yılı içerisinde uygulamaları Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Olurlarınıza arz ederim.

Mahmut OĞUZ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
29/01/2020
Hakkı ÜNAL
Vali a.

T.C
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

Kurumunuzca Müdürlüğümüzden talep edilen araştırma isteklerine ait Makam Onayı ve Müdürlüğümüzce Onay verilen anket formları ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Hakkı ÜNAL
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
I-Anket Formları

Mehmet Akif Ersoy Mah. 29 Ekim Bulv. No:174/1
Merkezefendi/DENİZLİ
Elektronik Ağ : <http://denizli.meb.gov.tr> -
E-posta: ab20@meb.gov.tr -Strateji Şubesi

Ayrıntılı Bilgi İçin :Mustafa ERDOĞRUL - Şef
Hüseyin ERKOÇ - V.H.K.İ.
Telefon : (0 258) 2342095
Belgegeçer : (0 258) 2342099

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 4ba8-e2cb-30d7-be00-11d5 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı	Mehmet Hakan
Soyadı	KILIÇ
Doğum Yeri ve Tarihi	Kartal (İst.) 23.04.1976
Uyruğu	Türkiye Cumhuriyeti
İletişim Adresi ve Telefonu	Selçukbey Mah. 573 Sok. Gündoğdu Sit. A/4 Blok No:8 Merkezefendi -DENİZLİ
Eğitim	
İlkokul	Namık Kemal İlkokulu
Ortaokul	Atatürk Ortaokulu
Lise	Denizli Lisesi
Yükseköğretim (Lisans)	Manisa Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü
Yabancı Dil	
Yabancı Dil Adı – SINAV ADI – Sınavın Yapıldığı ay ve yıl	İngilizce
Mesleki Deneyim	
Yıllar	Mesleki Deneyim
2002-2005	Yozgat / Çandır Şehit Yıldırım Yılmaz Çok Prog. Lisesi
2005-2006	Denizli Çamlık İlk Öğretim Okulu ve İş Okulu
2006-2012	Denizli Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi
2012-2017	Denizli / Pamukkale Polis Amca Özel Eğitim Uygulama Okulu (Son Yıl Müdür Yard.)
2017-Halen Görevde	Denizli / Merkezefendi İsmail Tosunoğlu Özel Eğitim Uygulama Okulu (Müdür Yard.)